

Брой 10 (1939)

Октомври 2017 г.

Година LVIII, ISSN-0205-0943

Цена 0.80 лв.

Туристическият вестник

www.btsbg.org

Издание на БТС

На вниманието на участниците, регистрирани със събрани печати и печати и марки в томболатата на Националното движение „Опознай България – 100 НТО“ за 2017 г.

Томболатата ще се проведе на 10 ноември от 13.00 ч. в сградата на Министерството на младежта и спорта - етаж 5, в залата за конференции.

На спечелилите леките автомобили - Dacia SANDERO и Dacia LOGAN, при версията, която подарява БТС, срокът за ползване е 60 работни дни от автосалона на ESPACE AUTO LTD, а с промяна в изисквания на клиента - до 70 работни дни.

360 ученици от столични училища изкачиха Черни връх

На 6 октомври 360 ученици, заедно с учители и планински водачи, осигурени от БТС, участваха в Четвъртия туристически поход от хижа „Алеко“ до Черни връх. За децата от столичните 133. СУ „А. С. Пушкин“, ПГТК, 140. СУ „Иван Богоров“, 166. СУ „Васил Левски“, 71. СУ „П. Яво-

ров“, 73. СУ „Владислав Граматик“, 144. СУ „Народни будители“, 81. СУ, 128. СУ, 19. СУ „Елин Пелин“ и 127. СУ това бе предизвикателство, свързано с много положителни емоции. Десетокласникът Иво Методиев от 19. СУ много пъти се е качвал на върха с баща си и с приятелите си. „Приятно е, защото

е красиво. Обичам да ходя в планината – да тичам и да тренирам, а зимата карам сноуборд. Много важно е да се

ходи в планината, защото там се разтоварваш от напрежението.”

Продължава на стр. 2

За Боян Петров десети, а за Иван Томов втори осемхилядник

Тези дни от Хималаите дойдоха две много добри новини за българския алпинизъм. Най-напред на 26 септември Иван Томов от Русе изкачи връх Мана-

слу (8163 м). Иван условно бе вписан в руско-украинска експедиция, за да получи разрешение за изкачването на върха, но на място, както по време на

Иван Томов

Боян Петров

аклиматизацията, така и при изкачването на върха, работи по свой план.

Втората новина идва от връх Дхаулагири (8167 м). Тя дойде след близо 40-дневна обсада на върха от Боян Петров. Изкачването му е осъществено на 30 септември и това е неговият 10-и осемхилядник. Нека припомним, че пре-

ди това Боян успешно издържа „поправителния изпит“ на връх Гашербрум 2 от неуспеха си през 2009 г.

За повече подробности от върховете Гашербрум 2, Манаслу и Дхаулагири четете в следващия брой на вестника.

Сандро Бешев

**АБОНИРАЙТЕ СЕ
ЗА ВЕСТНИК**
ЗА ДА БЪДЕТЕ
ЧАСТ ОТ ТУРИЗМА

№ **255**
В каталога на Български пощи
или в Централата на БТС.

360 ученици от столични училища изкачиха Черни връх

Продължение от стр. 1

За втори път на Черни връх се качва Антон Димитров от 127. СУ. „Усещането е много приятно. Планината ме успокоява и ми доставя удоволствие. За всеки един човек е важно да общува с при-

родата, защото ние сме част от нея.”

Илина Стоянова е в 12. клас на 73. СУ. Тя е за първи път на Витошкия първенец и е убедена, че това постижение – изкачването на върха – носи удовлетворение. Освен това за нея да

ратния път към хижа „Алеко”, организаторите на тази проява от БТС и Дирекция „Превенция, интеграция, спорт и туризъм” на Столична община ги приканиха да се включат във викторина. Кой е най-високият връх в България, кога е създаден БТС, колко е висок Черни връх – това бяха само някои от въпросите. И естествено – на финала - училищата получиха грамоти за участие, а отговорилите

правилно на въпросите от викторината – награди, осигурени от БТС. Всеки участник в похода получи от Столична община жълта фланелка с надпис „Аз изкачих Черни връх”. Учениците бяха живописно петно сред есенните багри на планината. А прекараните сред природата няколко часа бяха чудесен повод да оценят онова, което им дава общуването с нея. И да го запазят в спомените си.

си сред природата означава да се чувстваш свободен, означава още да се наслаждаваш на красотите и да си в досег с нещо стойностно. Съученичката ѝ Камелия Байчева с усмивка споделя: „В планината винаги ми е много приятно и се чувствам специална.”

И наистина тези ня-

колко часа по пътя към Черни връх и надолу до хижа „Алеко” дадоха на младежите много поводи за радост. Прииска им се да играят хоро, да пеят и да се забавляват. Бяха категорични, че остават с очакването да имат и други поводи да са сред природата.

Прегу да поемат об-

Проведе се курс за планински водачи

През месец септември в гр. Враца се проведе курс за планински водачи. Това предизвикателство за местните осъзнати любители на планината се осъществи благодарение на Туристическо дружество „Враца”. Под зоркия поглед на неговия председател – г-н Юлиан Кирилов, бе направена перфектна организация по подготвяне на материали и помагала за кандидатите за отговорната професия.

Лектор бе доц. Тодор Тодоров - председател на ТД „Родопия” и член на УС на БТС. В рамките на проведенния курс той съумя да провокира мисленето, да развие възможностите и да даде широта на погледа на кандидатите. За периода, през който се проведе обучението,

освен задължителната „суха” теория, с която е наложително да бъдат запознати участниците, се даде възможност да се предприемат практически занимания, които не могат да бъдат заменени с написаното в книгите. Те можаха да видят практически аспекти на смисъла на това да бъдеш планински водач. Стана им ясно, че организацията на една проява може да бъде съпътствана с непредвидени ситуации, с неочаквани пропусквания на предварително уговореното. Беше им дадена възможност да разберат, че начинът да се осигури пристигане до крайната цел е уважение към участниците в мероприятията и отговорност към тях, преклонение пред природата и адаптивност и креативност при реша-

ване на критични ситуации.

В рамките на курса се проведеха занимания във Врачанския Балкан – кандидатите трябваше да се ориентират в планината, да съставят карти и да преминат през определени маршрути. Дадено се и начало на едно прекрасно начинание – положи се маркировка на пътя от разклона на Божия мост по пътя гр. Враца – с. Чирен до самото място, където се намира Божият мост.

Доц. Тодор Тодоров изпита алпинистките умения на участниците, като им даде възможност да приложат наученото непосредствено под Божия мост. Адреналинът на всеки от тях беше на нужно ниво, особено когато достигнаха земята и с наслада и усмивка

поглеждаха към следващата „жертва” на гоцента.

Тук е мястото да се отбележи, че курсът не би бил толкова ползотворен без неизменния помощник на доц. Тодор Тодоров, а именно малкият Петър, който въпреки крехката си възраст от 7 години предаде няколко урока на участниците на тема: „Какво е земното притегляне и има ли почва то при всеки един отделен индивид?” В тази връзка споделяме едно заключение, до което стигнаха всички кандидат-водачи – неподправеността на детския ум и адаптивното мислене на младото поколение може само да бъде от полза на всеки един от нас – „можещите и знаещите”.

Затова участниците решиха, че при след-

ващо такава мероприятие ще включат и своите деца, на които да бъдат предадени знания от лектора, като в същото време малките планинари ще имат възможността да развият своето виждане за това: „Как се общува на планетата Земя” и „Дали се стига по-бързо и е по-лесно нагоре с пълна, или надолу с празна раница?”

Като заключение може да се каже, че благодарение на отдадеността на присъстващите и желанието им за развитие на техните

умения се получи празник на съмишлениците за по-чиста природа, за по-спокойно общуване в планината и по-красива и приветлива България.

Туристическо дружество „Враца” изказва своята благодарност към централното ръководство на БТС и доц. Тодор Тодоров за безрезервната подкрепа, без която това начинание не би било възможно. Всички седем участници в курса положиха успешен държавен изпит.

Юлиан Кирилов

Семинар с актива на туристическите дружества в Североизточна България

На 6 и 7 октомври в хижа „Върбишки проход” се проведе семинар с актива на туристическите дружества. Присъстваха представители на 6 туристически дружества от региона: ТД „Добруджанец”, ТД „Владислав Варненчик”, ТД „Академик”, ТД „Патлейна”, ТД „Магарски конник” и ТД „Караджата”.

Семинарът беше ръководен от председателя на БТС доц. г-р Алексей Стоев. В него взеха участие изпълнителният секретар на БТС Зорница Радонова и експерти от Централата.

Най-много дебати

предизвика обсъждането на проектоустава с акценти върху представителството на дружествата в Общото събрание и в ръководните органи на Сдружението. Обсъждани бяха така също и предстоящите промени в Закона за физическото

възпитание и спорта и Закона за туризма.

Обект на дискусия бяха и въпроси, свързани с финансирането на туристическите дружества, участието им в европейски проекти и програми, абонамента на вестник „Ехо” и др.

Боян Дочев премина 5 планини за 2 дни, 22 часа и 44 минути

Поставен е рекорд за скоростно преминаване на европейския маршрут Е4 от едно обикновено момче с необикновени възможности.

Това е технически най-трудният от трите европейски маршрута на територията на България. Прекосават се 5 планини, 4 от които с височина над 2000 метра и най-големите циркусни формации в Източна Европа. До последната точка на Е4 в България се прекосават Витоша, Верила, Рила и Пирин, за да се достигне първенецът на планината Славянка - Гоцев връх (2212 метра). От Драгалевци до българо-гръцката граница – повече от 250 километра била и планински пътеки с над 13 000 метра положителна денивелация.

На 6 септември в 6:09 ч. от площада на кв. Драгалевци Боян Дочев старти-

ра своята идея да „прелети” през 5-те планини за около 5 дни. Само че, както често става, когато огънят в главата се разгори, на краката остава само да се подчинят и времето бе свалено наполовина. Боян премина разстоянието по класическия маршрут за 2 дни, 22 часа и 44 минути.

Албена Тасева

ТД „Добротица“ развя знаме на връх Ботев

Използвайки три-те почивни дни по случай националния празник – Деня на независимостта на България, от 22 до 24 септември група туристи от ТД „Добротица“ – град Добрич, се отправихме към град Калोфер и пристигайки в градчето, посетихме родната къща на поета на българското революционно движение Христо Ботев, която е част от 100-те НТО. След къщата и музея до нея, обядвахме в едно близко заведение и се отправихме към местност Паниците, където оставихме автомобилите, и с раници на раменете тръгнахме към хижа „Рай“. Разстоянието до хижата го взехме за 4 часа със спирание за снимки и почивки. След настаниването последва кратка разходка в района на хижата, но за жалост нямаше сми-

сл да ходим до водопад Райското пръскало, защото по това време на годината почти е пресъхнал, но пък се качихме на връх Малък Купен - 1478 м н.в. (който всъщност е по-висок от Големия), откъдето се открива прекрасна гледка към резерват „Джангелма“.

Събота сутринта нито силният вятър, нито обвитите в мъгла околни скали успяха да ни разколебят да приготвим малките раници и да поемем към връх Ботев (2376 м н.в.). Изкачвайки се по живописната „Тарзанова пътека“, за момент мъглата се разпръсна и се откри красива гледка към гр. Калофер, Розовата долина и Средна гора. Продължавайки нагоре към върха, мъглата взе да става все по-гъста и по-гъста. Върхът ни посрещна със силен вятър, обвит в гъста мъ-

ла и със скреж по трева, камъни и всичко останало. Заставайки пред табелата на Метеорологичната станция, извадихме знамето за задължителни снимки и вятърът го развя мъжката, сложихме печати в книжките на движението „Опознай България – 100 НТО“ и „Покорител на 10-те планински първенци“, пихме по един чай, постопахме се малко и преди да тръгнем надолу, се спряхме да се снимаме и пред пирамидата, указваща най-високата точка на върха.

На 200–300 метра под върха мъглата се вдигна и вече се виждаше дори и Тракийската низина. Слизането надолу вече беше по-приятно. Вятърът утихна, слънцето грееше топло и за около 2 часа бяхме на хижата. Кратка почивка, обяд и нови приключения, близката пещера „Хан

Маара“ (къща-пещера). Тя не е благоустроена, но поне входът ѝ е лесно достъпен. Снимки, снимки и през параклиса „Свети Пантелеймон“ се прибрахме в хижата.

Неделната утрин ни посрещна коренно различна - топла, слънчева, без вятър. След задължителната снимка пред хижата и пожелавайки на гостоприемния хижар до нови срещи, тръгнахме надолу към изходната точка, където оставихме автомобилите.

Преходът премина леко и приятно, а на откритите места ясно време ни позволи да видим нови красоти. Преди да потеглим обратно, едновременно решихме да посетим Храм-паметник „Шипка“ и Казанлъшката тракийска гробница - също част от 100-те НТО.

Пътувайки назад към къщи, спряхме на язовир „Жребчево“ - да се снимаме пред останките от потопената някога църква. Спряхме и в

Ришкия проход, пред паметната плоча в чест на победата на хан Крум над византийския император Никифор (за която все още има спорове дали е била в Ришкия или във Върбишкия проход).

Прибирайки се в родния Добрич, всички бяхме поуморени от пътя, но пък заредени с положителни емоции от преживените моменти. И питахме кога ще е следващото приключение.

Мирослав Кескинов

Пътешествие до Златоград и Кавала

През месец септември група туристи от ТД „Родни простори“ - гр. Елхово, посетиха най-южния град в България – Златоград. По пътя се отбиха в Димитровград, за да се докоснат до Историческия музей и музея на поета Пеню Пенев, и в Кърджали – да преоткрият съкровищата на Регионалния исторически музей. Отскочиха и до Кавала и Ксанти в съседката Гърция,

за да се порадват на Бяло море. В Златоград новооткритият музей на Делю войвода ги привлече със сбирката си, а на връщане те не пропуснаха да се насладят и на красотата на Перперикон и Каменните гъби край с. Бели пласт, като си дадоха обещание да посетят още кътчета от България.

Мария Гюзелева, гр. Елхово

100 км велопреход

Любителите велосипедисти от вело клуб „Гайда“ към ТД „Осогово“ - гр. Кюстендил, избраха маршрут от около 100 километра: село Копиловци – село Шишковци – село Драговищица – село Горановци – Олтоманци – Босилеград и обратно. Интересът към този атрактивен спорт е все по-голям и към мероприятията на клуба се включват много нови любители на колелата - сподели секретарят на дружеството Силвия Михова.

На 15 септември 2017 г. в гр. Орландо – Флорида, на 93-годишна възраст почина Проф. дхн БОХОС МЕСРОБ

Преподателят във ВХТИ – София, катедра „Органична химия“.

Състезател сред цяла постижения в национални и международни стартове, а същевременно и активен деятел още от началото на туристическото ориентирание в България, той е един от първите носители на званието „Майстор на спорта“ по ориентирание.

Като дългогодишен член на ръководството на Университетския съвет по туризъм при ВХТИ, член на Бюрото на СТА „Академик“ и на Студентския туристически съвет, е дал значителен принос за развитието на ориентиранието и планинския туризъм сред студентите, заради което е удостоен със „Заслужил деятел на БТС“.

Инициатор е, организатор и ръководител на първите студентски бригади по изграждане на туристическа маркировка в планините, като през лятото на 1974 г. започва да осъществява тази дейност в най-любимата си планина – Пирин.

От 1 до 19 юли 2017 година БТС, ТД „Урвич“ и клуб „Нови хоризонти“ към ТД „Родни балкани“ - Варна, организираха и проведоха национален туристически поход Ком - Емине. Походът бе посветен на 122 години от началото на организирания туризъм в България, 127 години от създаването на първия туристически клуб в България - „Урвич клуб“, и 90 години от създаването на ТД „Родни Балкани“ - Варна.

Участие взеха 26 туристи от цяла България на възраст от 18- до 65-годишна възраст. Водачи бяха Ирина Асенова от ТД „Урвич“ и Росица Димитрова от клуб „Нови хоризонти“ към ТД „Родни балкани“ - Варна, а за придружаващия транспорт отговаряше Лилиан Тодоров.

Следва разказът на Теди Драганова от Варна, която беше най-младата участничка в похода Ком - Емине '2017 (няма навършени 18 години):

Един път, една страст, една мечта. Ком - Емине. 19 дни, 650 километра и безброй неповторими спомени. Не беше лесно. Имаше болка, която никое мазило не можа да облекчи; пришки, които никой мехлем не успя да излекува; сърца, които не се спираха пред нищо, и души, които искаха още и още. Запознах се с най-различни прекрасни и слънчеви хора. От барман психолог, през химически инженер и любимото ни шофьорче, до 65-годишния танкист бай Иван, който се оказа най-жилавият от всички ни. Толкова различни и все пак толкова допълващи се. Спахме, ядохме, пихме, пяхме, вървахме, смяхме се заедно. Беше истинско. Всеки от нас плати своята цена. Едни - висока, други - още

Ком - Емине '2017

по-висока. Аз се разминах с минимални поражения: 3 пришки (някои остават без кожа до морето), болки в коленете. Първите няколко дни беше поносимо, защото болките се местеха. Специално отворих картинка на устройството на човеш-

кото коляно, за да видя какво точно ме боли. Ту менискус, ту външна колянна връзка, ту вътрешна, често и всичко болката си намери мястото и започна да реже, последва лека душевна криза с тричасов рев и

решението да си взема гвудневен отпуск (благодаря на Елена за положените грижи), подут ахилес, 2 малки мехура на стъпалата, посинен нокът на крака, 9 ухапвания от комар (от последния ден! И, да, брoух ги). Дотук звучи ужасява-

що и сигурно се питате защо си го причинявам. Повярвайте ми, всеки, който тръгне, се пита същото в даден момент, но въпреки това някои се връщат отново и отново. Както казва един велик български футболист и философ: „Човек само когато знае к'во му е, само аз си знам к'во ми е.“ Та и аз така. Знам си к'во ми е на тоя баир надолу или в тоя бодлив и гаден къпинак, знам, че не мога да си свия коляното и се препъвам на фугите на плочките, ама трябва да го стигна това море, нали затова съм тръгнала. Има и хубава част! Умопомрачителните, удивителни, грандиозни, пленителни, баснословни и почти нереални гледки, които се откриват. Няма такъв кеф! Освен това от звезди, планети и галактики небе, което в големия град не можеш да наблюдаваш. Никога, по никакъв начин. Миришът на борова гора, полът на вятъра, та даже ураганът е приятен, ако си над 55 кило и здраво опакован, парещите лъчи на слънцето, шумът на листата, ромолето на реката, уханието на билки, летният гъждец, влизането в магазин, откъдето си купуваш минимум два сладоледа, къпането във вир, къпането в баня, каквото и да било къпане (!!!), срещата с всевъзможни зверчета, като дива прасенца, сърнички, зайци, змиичета, язовци, говеда, стадо от 300 коня, бълбукането на някоя чешма, чиято температура на водата не е близка до тази на водата в раницата ти, която

често надвишава 83°C!!! И тъкмо започваш да свикваш с едни болки, докато други отминават, защото теренът се изравнява, спрял си да псуваш алармата за събуждане, дори не чувстваш умора, макар предния ден да си изминал 40+ км и му се вижда краят... Ето го, там е. Гледаш го и не спираш да се усмихваш. Но е толкова близо и толкова далеч. Ден и половина път! Най-безкрайните дни в живота ми! Вървиш, вървиш, вървиш, вървиш и не стигаш. Вървиш, вървиш, вървиш, вървиш, вървиш и пак не стигаш. Ту се скрива, ту се показва. Уж трябва да вървиш на изток, уж трябва да е равно, ама пътеката върви ту на юг, ту на изток, ту нагоре, ту надолу, понякога се движи и право на запад и имаш чувството, че се връщаш обратно към Ком. И (барабани, моля)... най-накрая си цопваш мръсните, награни и разранени крака в морето. Яко, еуфория, чувстваш как жлезите ти изливат адреналин и ендорфин в кръвта с кофа, но усещаш празнота. Утре няма ставане в 4:50 или в най-добрия случай в 6, няма събване на палатка, чувал, шалте, приготвяне на багаж, няма мазане на колени и стъпала с 34829347 вида кремове и мазила, няма лудо блъскане като трамбовка по 8-10-13 часа на ден. Но си благодарен на Нейно величество Планината, че те пощади, възпита, вдъхнови и научи на безценни уроци.

С благодарност и към водачите Ирина и Росица, както и Живко, и всички приятели, които помогнаха за събдването на този мой блян. Някой ден ще се върна отново!

Записа:
Росица Димитрова

Илия Иванов на 80 години

Походът Ком - Емине на връх Паскал, 31 август 1986 г.

Активният, всеотдаен и заслужил турист на 20 октомври ще закръгли 8 десетилетия. Роден е в с. Чавдар и от малък е закръмен с планината. Пребродил е всички български планини, бил е и в Европа, Куба, Никарагуа. Ръководител на похода Ком - Емине - 1986 г., с участието на средногорски

туристи. Председател и активен деятел на ТД „Паскал“- Пирдоп. Носител на множество отличия на БТС. Той и днес се радва на обичта, съпричастие и уважението на много приятели.

ЗА МНОГО ГОДИНИ, ЛАЦИ!

Любов, зачената в мрака

Погледът ще бъде открита експозиция в хижа „Бачо Киро“. На 14 октомври ще се отбележат две годишнини - 50-годишнината на Пещерния клуб „Стринава“ към СТА „Бачо Киро“ - гр. Дряново, и 80 години от благоустрояването на пещера „Бачо Киро“. Ще бъде проведено юбилейно годишно събрание на ПК „Стринава“ и по повод празника ще се срещнат

различни поколения туристи и пещернаци.

Отчетно-изборно събрание на ТД „Родни простори“

На 16 септември 2017 година на хижа „Старият мост“ се проведе отчетно-изборно събрание на ТД „Родни простори“ - гр. Елхово. За председател през следващите

пет години беше преизбран Къню Маджуров. Бе приет и план за дейността на дружеството.

Мария Гюзелева, гр. Елхово

Вазовата екопътека

На 22 септември се навършиха 96 години от смъртта на патриарха на българската литература

Вазовата екопътека се намира в Стара планина, близо до Искърското дефиле. Най-близките населени места са село Заселе и Гара Бов, като пътеката е свързка между тях. Маршрутът е изключително приятен и отнема около 1 час и 30 минути леко ходене. По време на изминаването му ще се насладите на прекрасни гледки и пейзажи, служили за вдъхновение на Иван Вазов. Тук се е зародила идеята за написването на разказа „Дядо Йоцо гледа“.

Вазовата екопътека започва от Вазовата (Данговата) къща в махала Кошушица, прекосява река Искър, вие се край водопада Скакля в землището на село Заселе и завършва при навесения над Искъра Зли камик. В първоначалния си вид пътеката е построена през 1972 г. с труда на местното население.

Водопад Скакля се намира приблизително на 2.5 км от Гара Бов, в Искърския пролом. Той е един от най-високите в Стара планина. Образуван е от три последователни водни скока, като най-големият от тях е 85 м.

От Гара Бов към махала Скакля маркираната пътека пресича моста над река Искър, продължава по шосето в посока Мездра и след около 300 метра се отклонява вляво по течението на

река Скакля. Официално открита на 29.04.2007 г., днес Вазовата екопътека е туристическа дестинация с нарастваща популярност.

Инфраструктурата на пътеката е цялостно изградена. Добавено е и нощно осветление на всеки 5 метра по ръба на скалния венец при село Заселе. Поставени са мостове, кошчета за боклук, пейки, беседки и информационни табла.

Пешеходният маршрут преминава през следните територии със

специален режим на достъп и ползване: Лесопарк „Искърско дефиле“, природна забележителност водопад Скакля и Понор планина – включена в „Натура 2000“.

Вазовата екопътека е транспортно достъпна до двете отправни точки – Гара Бов при махала Скакля и село Заселе.

Ф. Петрова

Велопоход „Не на наркотиците“

Министерството на младежта и спорта, съвместно с Община Сандански и Община Банско, стартираха кампания „Стани независим. Бъди свободен“, насочена срещу зависимостите. На 16 септември в град Сандански, като част от кампанията, се проведе колопоход „Не на наркотиците“.

Изненадата за всички бе Памбос Азаниу и танцьорите от „Памбос Денсинг Център“, които се включиха в заключителната част на велопохода под мотото „Сандански танцува“. Два часа безгрижие, забавление и гарантирано веселие изживяха жителите и гостите на град Сандански. Завладяваща музика и танци, представлени и открит урок по салса, воден от самия Памбос Азаниу. Всеки посетител имаше възможност да обогати танцовата си култура и умения, докато се забавлява. „Тази година за своеобразен финал на ко-

лопохода „Не на наркотиците“ подготвихме за всички участници и за жителите и гостите на града танци. Предоставихме на децата една чудесна и по-различна алтернатива на спорт, тъй като танцуването е едновременно забавление и физическа активност. Желанието на Община Сандански е да насърчава младите хора да спортуват и да участват в различни форми на сценични изкуства, които носят ползи за здравето и за цялостното личностно развитие. Така децата ни ще прекарват по-малко време пред компютъра и ще се намали рискът от други опасности за здравето практики. Идеята ни е с танци и музика да се заредим с хубаво настроение и емоция“, коментира инициативата г-жа Людмила Караиванова – директор на дирекция „Образование и култура“ към Община Сандански.

Клубът на туристите ветерани от Плевен живее задружно

В Клуба на ветераните туристи в гр. Плевен живеем задружно, като едно семейство. Два пъти в седмицата ходим на разходка в парк „Кайлъка“ и веднъж правим репетиция на смесен хор „Планинарски звуци“. Три пъти се явяваме по телевизия „СКАТ“, а от фестивали и надпявания се връщаме с награди, купи и плакети. Всеки месец правим поход до някоя наша планина. През месец юни бяхме в Родопите на хижа „Смолянски езера“. Пътът се отбихме в гр. Девин за другарска среща с тяхната вокална група „Лира“. Те ни бяха гости в Плевен и ние им върнахме визитата.

Бяхме приятно изненадани с рогопска песен, изпълнена от тяхната солистка Верка Башева в съпровод на

гайда, и от изключително топлото посрещане. А масите бяха отрупани с разнообразни вкусотиин, сътворени от сръчните ръце на родопчанките. Вокалната група изпълни няколко родопски песни и веселието продължи два часа, за което много благодарим.

Изкачихме връх Снежанка, разгледахме околностите, а вечерта нашите туристически песни огласяха планината. Два дни се наслаждавахме на красивата природа. Върнахме се заредени с положителна енергия и възхищение от красотите на прекрасната ни Родина.

Фиданка Танева,
председател на Клуба на
туристите ветерани в гр. Плевен

В южните планини на България с ТД „Стратеш“

От 16 до 20 август ТД „Стратеш“, гр. Ловеч, проведе походи в Пирин, Славянка и Беласица. Участие взеха 57 туристи от всички възрасти.

Два лъча преброшиха любими места в Пирин - Тевното езеро, Спано поле, Синаница, Бъндеришки и Валявишки чукар, изкачени бяха върховете: първенецът на Пирин - Вихрен (2914 м) по Джамджиевия ръб, Кутело (2908 м), Бъндеришки чукар (2732 м), Муратов връх (2669 м), Синаница (2516 м), Спанополски чукар (2576 м). Силен вятър и суграшица попречи на преминаването през Кончето, но в хижите и заслоните в суровата планина „Тевното езеро“, „Спано поле“ и „Синаница“ срещнахме гостоприемство, топлина и много веселие с близки на душата хора.

Третият лъч се отправи към южните ни, доскоро недостъпни красавици Славянка и Беласица. Границата ни с Гърция върви по билата и върховете им. Бившите застави са преустроени в хижи. Отседнахме в уютната хижа „Славянка“ над село Парил, която бяхме посещавали и друг път. Неизменно чудесно обслужване, тишина, чистота, висок стандарт на обзавеждане в индивидуални стаи, вкусни ястия и алиботушки, мурсалски безплатен чай. На следващото утро, преди изгрев, поехме с амбициозна програма към върховете Малък и Голям Царев връх (2182,2 м н.в.) и първенеца Гоцев връх (2212 м н.в.).

алпийски рози, и златистите класове на алиботушки чай. Крачехме по граничната бразда, ясно видима, понякога на шега, с единия крак в България, с другия - в Гърция, и се радвахме на прекрасни панорами на север и на юг. В горещото пладне достигнахме Гоцев връх. Красиви гледки и свежи ветрове. След дълга почивка потеглихме надолу по северните тревисти склонове към хижа „Извора“, друга преустроена гранична застанва. Последва дълго слизане до хижата на 720 м н.в. За деня преодоляхме общо 2500 метра денивелация до върховете и обратно в рамките на 11 часа с чудесен свеж вятър по високото. Установихме, че благоустрояването на хижа „Извора“ продължава вече трета година. Има историческа атмосфера от запазените много работни табла, лозунги и мебели на бившата застанва. Направен е исторически кът във входното фоайе с портрети на Гоце Делчев и Яворов и исторически снимки. На следващия ден за разтоварване по програма предстоеше исторически и религиозен туризъм. След голямата метална порта на бившата застанва попаднахме в сюрреалистично поле от огромни мраморни късове, останки от някогашния цех за преработка на мрамор. Отправихме се с автобус към слабоизвестното с. Катунци за закуска, а то ни изненада с чудесна градина, вкусни банички, хора, които миеха улици-

През 90-те години на 20 век храмът е реставриран, а около него е оформен манастирски комплекс. Влизаме в райска градина с водопади от цветя сред свежа зеленина, дървета, отрупани с плод, вековен чинар с люлки на клоните. Заг старинната врата на църквата попадаме сред необичайни, извън канона, оригинални стенописи, а скромната килия на пророчицата и днес е пълна с дарове и записани желания.

прах по южния склон на изгасналия вулкан Кожух и попадаме на площад на 2300 години с голяма гражданска базилика, 14 магазина и мраморен фонтан с лъвски глави. С много машини и хора усилено текат археологически разкопки. Разкрит е тунел на канализацията с височина 2,4 м, напълно запазен и проходим и до днес. Вече има голям туристически интерес. Водачът ни, археолог от Историческия музей - Петрич, за минути рисува картината на огромнен античен град, населен от траките - синти, македонци, гърци, келти, римляни, илيري. Разкопките са в начална фаза. Ценните находки - каменни надписи, статуетка на Дионис, театрални керамични маски, златни накити и монети, разгледахме в Историческия музей в Петрич. Купуваме си магнитчета и поставяме Хераклея Синтика в туристическите ни планове и за следващите години. Вечерта достигахме хижа „Конгур“ на 1285 м н.в. в планината Беласица. Хижата, преустроена през 2004 г. бивша погранична застанва, е добре обзаведена с чудесна кухня и голяма сенчеста морава с много кътове за хранене на открито. До нея води 16 км шосе от Петрич. На следващата сутрин срещаме изгрева по стръмните склонове на път за върховете на Беласица. На час и половина над хижата достигахме връх Конгур (1951 м н.в.). Прекрасни гледки на север към долината между планините Беласица и Огражден със селата Коларово, Самуилово, Ключ и на юг към Егейското езеро, природен резерват, Керкини, известно още като Бутковско езеро. В него се влива Струма. Тази гледка ни съпътства по билото на Беласица по граничната бразда чак до първенеца и връх Радомир (2029 м н.в.). Там намираме уникалните две бетонни пирамиди на метър разстояние една от друга, обозначаващи върха с надпис на българската 2029 м н.в., а на гръцката - 2031 м. Водачът ни Слави Генков оставя запис с имената ни и датата в тефтера на върха, съхраняван от стихии в метална кутия. Разхождаме се по високото, в едва видимата гранична браз-

да, гледаме запуснатите каменни укрития за войниците и усещаме природната неприемливост и относителност на границите. По пътя нагоду, без да бързаме, спираме на всеки малинак и боровинкова поляна, а те са много и планината - пуста. Слизаме в горския пояс от прословутите вековни, ядливи кестени и разбираме, че приближаваме хижа „Беласица“, прощална вечер с много музика и танци за края на хубавото ни пътешествие.

В започващата златна есен сме планирали „Зелена събота“ на 16 септември: Козлодуй - Национален музей „Параход Радецки“, с. Гиген - византийски град и римска пътна станция Улпия Ескус, Свищов - античен римски град Нове.

А на 20, 21, 22 октомври походи в Западна Стара планина: Копренски водопад, изкачване на връх Миджур, Лопушански манастир, Чипровски манастир, Чипровци. На 29 октомври - „Зелена неделя“: Батошевски манастир, Соколски манастир, АЕК „Етъра“, Дряновски манастир, пещерата „Бачо Киро“.

Текст и снимки:
г-р Дарина Петрова
и участници в походите

Пресяхме горския пояс от уникалните черни мури, високотланните поляни, покрити с мента и кантарион, и излязохме на тревистото било, по което цъфтяха седумите

те, и голяма новострояща се църква. На 7 км оттам е първата ни цел за деня - църквата „Свети Георги“ в с. Златолист и историята на пророчицата и лечителката преподобна Стойна, живяла като монахиня в нея. Храмът е построен през 1857 година и представлява едноабсидна трикорабна псевдобазилика, дълбоко вкопана в земята. В средата му, под купола, се намира мраморна плоча с двуглав орел - емблема на Цариградската патриаршия. Съществува поверие, че когато се стъпи върху нея, има лечебно излъчване.

Люлеем се ритуално на люлките, някои застават на енергийната плоча и всички пием с благодарност ледена вода от пиринчените чучури на старата чешма. Отправяме се към друго чудотворно място - Рупите. И колкото и пъти да сме били там, пак потъваме с желание в приказната му атмосфера. Този път имаме нова цел - на 10 минути път пеша, вдясно от входа на Рупите, са разкопките на античния град Хераклея Синтика, за който пишат Омир, Херодот и Тукидид. Вървим в августовския пек в 10 см фин като пудра

ОБЯВА

ТД „Магарски конник“ отдава под наем хижа „Тича“ до гр. Велики Преслав. Желаетелите да се обадят на тел.: 0896688543 – Ангел Филипов.

ПОКАНА

УС на ТД „Юндола“ – Велинград, свиква Общо събрание на 15.11.2017 г. в 17.00 часа в залата на Туристическия информационен център – Велинград, с адрес: пл. „Свобода“, при следния

ДНЕВЕН РЕД

1. Отчет за дейността на ТД „Юндола“ за 2017 г. - докладва председателят на ТД.
2. Избор на нов УС и председател на ТД „Юндола“.
3. Разни.

При липса на кворум събранието ще се проведе същия ден в 18.00 ч., на същото място и при същия дневен ред.

Средна гора – една позабравена и преоткрита планина

Настъпи краят на август и най-чаканата проява за годината на ТД „Осогово“ – гр. Кюстендил, вече чукаше на вратата. Предстояха две седмици из Средна гора – екскурзионното летуване, в което желаещите бяха толкова много, че се наложи формирането на две групи по един и същи маршрут. Първата тръгна на 26 август, а втората на 2 септември.

Избраният маршрут беше: село Старосел, хижа „Фенера“, хижа „Средногорец“, град Копривица, хижа „Павел Делирадев“, хижа „Братия“ и прибиране от село Чавдар.

Пътувайки към изходната точка, спряхме в град Хисаря, за да се докоснем до очарованието на градчето. След това разгледахме в село Старосел тракийските находки и винарната, за да се озовем на изходната точка до местността Бело камъне. Хижарят на хижа „Фенера“ любезно ни предложи да ни извози раниците до хижа-

та. Много хора очакваха, че екскурзионното из Средна гора ще е като разходка в парка с ръце в джобовите. Макар и без раници, много скоро извадихме ръцете от джобовите и потънахме в очарованието на планината.

Около хижа „Фенера“ се разходихме до връх Кози грамади, където има тракийски жертвеник, а след това се изкачихме на връх Фенера, за да изпратим залеза на Слънцето.

На другия ден тръгнахме за хижа „Средногорец“. Пътят ни минаваше през връх Алексица, един от най-обзорните върхове в тази част на планината. Изумителна панорама се открива към Стара планина – от връх Вежен до връх Ботев всичко се разстила пред погледа.

След около 2 часа ходене стигнахме до изоставената хижа „Чивира“. Гротеската е пълна, когато човек гледа разграбената хижа и паркирания отпред на поляната изтребител. Времето сякаш е спряло някъде в

миналото, когато тук е кипял живот.

Хижа „Средногорец“ е красива, модерна хижа, с всички условия за приятен престой. Песните с китара и гайда около огъня допълниха хубавото настроение.

На третия ден изкачихме първенеца на Средна гора – връх Богдан (1604 м). Някак неусетно и подозрително лесно се стига до гористия връх, оголил малка поляна наоколо.

Очакваше ни Копривица със своята история и съхранен дух. Когато човек се разхожда из калдъръмените и улички и обикаля една след друга къщите, превърнати в музеи, разбира колко много е дал на България този град.

Сутринта поехме към хижа „Павел Делирадев“ отново без раници, защото любезните ни домакини в Копривица – Милена и Искрен, предложиха да ги закарат до хижа. Ние отново в олекотен вариант се придвижихме до мястото за нощувка. Посрещна ни хижарката Елена,

която с изключителен професионализъм ни обгрижваше при престоя ни при нея. Вечерта отново гайдата и китарата се съревноваха за внимание, а хората се виеха едно след друго.

На другия ден слязохме в Панагюрски колонии, позаредихме от магазина необходими неща и започна изкачването на връх Братия – продължително и уморително. Върхът се оказа прекрасно, обзорно място, впечатлило някога и Константин Иречек.

На паметна плоча беше написано изречението от Иречек при срещата му с върха. На хижа „Братия“ се оказа, че е мръсничко, но нали сме туристи – не очаквахме категория лукс.

Последния ден направихме последния си преход до село Чавдар. Разгледахме неолитното селище, работещо от 2012 година и намиращо се на 2 км над селото, похапнахме в центъра, удивихме се на направените паркове, мостчета, фонтан и поехме щастливи

към Кюстендил.

На другата седмица повторихме същото с втората група. Така за две седмици се докоснахме до позабравената Средна гора. Туристи почти не срещаме през цялото време, но красотата и очарованието на планината ни накараха да я преоткрием и отнесем светли спомени в душите си.

Любомир Младенов,
планински водач
към ТД „Осогово“,
гр. Кюстендил

Странджанско пътешествие

Десетчленната експедиция от Туристическо дружество „Орлово гнездо“ – гр. Казанлък, премина през природни и исторически забележителности в планината Странджа и нейните околности в Турция и България.

На 6 септември тръгнахме от Казанлък в 6:45 ч. и през Харманли, Капитан Андреево, Капъкуле, пристигнахме в Одрин. Посетихме сливането на Марица и Тунджа, Кулата на Държавния съвет, Моста на Фатих, крепостните стени на Адрианопол, Сарая, Хамама, Стадиона за мазни борби и Музея на здравето. В Кайнарджа разгледахме Тракийското светилище (две пещери с ритуални вдълбавания), Воденицата, задвижвана от Големия карстов

извор, Водонадчето и Старата църква. В северния край на Пинархисар се качихме на крепостта – голяма кръгла кула и две по-малки постройки от византийско време, укрепени наскоро. В Еринлер влязохме в тюрбето (гробницата) на Ахмет ага.

През Пойралъ, Енидже и Демиркьой (Малък Самоков) стигнахме средновековната ледарна за гюлета и оръдия Фатих. В Инеада бяхме в 20:10 ч. Пренощувахме в Ур – пансион на гостоприемния Реджеп.

На 7 септември след разходка до брега на Черно море и закуска поехме за първенеца на Странджа. През Демиркьой, на Джандарма куле, преди кариера, свихме вдясно и по покрит с бетонни павета

широк път, с няколко чешми, стигнахме червена забранителна табела (на 4 езика) на Седлото, източно, преди Махия (1030 м н.в. – закрит връх с военна база). Оставихме колата на поляната. По хребета – на изток, през гори, обрасли с шипки поляни, по пътечки, оставени от животни, от южна страна на билото, се качихме на плосък, горист връх – Махия (1950 м н.в.), приет за утешителен първенец на Странджа. Има бетонно пирамидално стълбче и остатъци от пластмасови стрелки, сочещи Махия и Енидже, и маркировъчни табелки с турско и българско знаме, слагани през 2013 г. На югоизток, към Енидже, слязохме на пътя и на запад се прибрахме до Седлото и колата – 1 час път.

Върнахме се в Инеада и следобед отидохме до Лиманкьой и Беендик. На брега на морето, на просторен пуст плаж с десетина човека и стадо крави, между Резово и Беендик, се намопахме в морето. Пихме чай на ламаринен бар. Върнахме се в Инеада за втора

нощувка.

На 8 септември се разходихме до Южния плаж и езерото. Зад него, на юг, е грамадна лонгозна гора. През Демиркьой и Балабан се добрахме до пещерата Дупница. Просторен паркинг с чисти, уредени тоалетни, с кебапчийници и бараки за сувенири. Входът е 4 лв. и дават жетон. По дървена пътека, с възжени парпети, минавайки под скален мост, се стига до входа с неръждаема врата. С жетона се влиза в горната част на пещерата, 400 м от която е осветена и направена с бетонно-каменна пътека. Пещерните образувания (сталактити, сталагмити и сталактони) са във втората половина на подземния дворец. През Сарндере и Дерекьой минахме границата. В Туристическия информационен център на Малко Търново ни очакваше Григор. Той бе уредил „Уазката“ на Станчо и разрешително от Гранич-

на полиция. По разбит път, югоизточно от града, стигнахме стария кльон, а после и новата ограда. Граничарите ни отвориха малка врата. На стотина метра южно е Резовската река. В началото на 19 век Вълчан войвода е направил дървен мост, по който можели да се разминат два натоварени коня. В началото на 20 век италиански предприемач е направил трисводест каменен мост. Около 1949 г. наши военни са възвеличили двата свода откъм България.

Върнахме се в Малко Търново. През Звездец, Моста над Велека, починахме в Крушевец. В сенчестото дворче на гостилничка закусихме с шкембе чорба и пилешка супа. През Бургас, по магистралата до Кабиле, покрай Сливен и Гурково, се прибрахме в Казанлък вечерта, изминали 916 км.

Водач: Христо Ангелов

Обичаме те, мила Родино!

На 2 септември 2017 г. група от КТВ при ТД „Орлово гнездо“ участва в екскурзия, организирана от Оливера Сагова, до светите места – Бачковския манастир, Кръстова гора, манастира „Св. Пантелеймон“, екопътеката „Невястата“ и Смолянските езера. Докато пътувахме към Бачковския манастир, който беше първата дестинация, която трябваше да посетим, госпожа Сагова бе подготвила викторина с въпроси от историята, свързани с маршрута, по който ще преминем. Всички, познали отговорите, получиха награди, осигурени от нашата екскурзоводка. След като разгледахме светата обител и се поклонихме пред „Света Богородица“, запалихме свещичка за здраве и потеглихме към Кръстова гора. Там пристигнахме в 11 часа и посетихме параклисите на светите апостоли, целунахме и отправихме молитви за здраве и благополучие пред Светия кръст. Наляхме си вода от аязмото, някои отидоха до гръбното на греха. Починахме, обядвахме и в 13 часа потеглихме към следващия обект - манастира „Св. Пантелеймон“. По пътя госпожа Сагова ни разказа историята за построяването на манастира и за сестра Христина, която е отдала живота си в служба на Бога. Самият манастир е прекрасен, свети от чистота, изобилства от цветя в градините, по стените, висящи под стрехите. След като напуснахме манастира, минахме по екопътеката „Невястата“. Легендата гласи, че една мома е била годеница на един от четниците на Караджата, но един турчин я харесал и я взел за харема си. По пътя тя поискала да се сбогува с Родопите и като стигнали до една скала, се хвърлила от нея. На тази скала сега има поставен кръст, а пътеката се нарича „Невястата“. В 17 часа пристигнахме в хижа „Смолянски езера“. Настанихме се по стаите, починахме, освежихме се и в 19 часа бе приятелската вечеря. Нашата организаторка Оливера Сагова ни бе подготвила изненада. Тя бе поканила певицата Сашка Илиева от ансамбъл „Родопи“ в съпровод с гайдар, които направиха вечерта още по-приятна. Всички ние пяхме заедно с нея любимите родопски песни, тропнахме си и хора. Поуморени, изпълнени с много емоции и информация за посетени места, се прибрахме по стаите, за да отпочинем.

На 3 септември – отпочинали и заредени с много енергия, се отправихме към лифта, за да се изкачим до връх Снежанка. По време на пътуването се любувахме на красивата природа, на величествените борове, на ясното небе над нас и на слънцето, което ни се усмихваше над върховете на боровите. С асансьора стигнахме до върха на телевизионната кула. Оттам гледката просто не може да се опише. Накъдето и да се обърнеш – планини, а между тях са се сгушили китни селца. Запечатахме за спомен всичко това със снимки и с лифта се върнахме в хижа „Смолянски

езера“. Там ни очакваше автобусът, за да ни отведе в гр. Смолян, където щяхме да

посетим втората по големина църква у нас „Св. Висарион Смолянски“, Планетариума и

Историческия музей. През целия път г-жа Сагова ни запознаваше с исторически данни за гр. Смолян и околностите му. Посещението на Планетариума дообогати нашите познания за звездите и планетите.

Последна спирка от това прекрасно пътешестване бе музеят „Родопски карст“ в гр. Чепеларе. Там има експозиция, събрана от пещерите в Родопите. Много интересна лекция ни изнесе уредничката на музея.

Ето че настъпиха и последните часове от това изключително полезно и интересно пътуване. Г-жа Сагова предостави микрофона на желаещите да поздравят участниците в тази екскурзия. Желязко прочете стихотворение за

майката, написано от неговия син. Стефка Дишкова пък разказа легендата за въшебното камъче. Щом автобусът влезе в гр. Казанлък, всички ние изказахме своята благодарност към шофьора за търпението и умелото шофиране по този труден път, и към Оливера Сагова – за труда, който е положила при организирането на тази изключително полезна за нас екскурзия. Разделихме се с пожелание за нови срещи и участие в още такива екскурзии, които обогатяват нашите познания, свързани с историята на нашата мила Родина.

Елена Бозукова,
КТВ при ТД „Орлово гнездо“,
гр. Казанлък

За Панагюрище и Коприивщица – с респект и поклон

С такива чувства от площада на Долна баня потеглиха в ранната утрин туристите и гостите им от дружество „Ибър“ към двата града – символи на Априлското въстание.

Панагюрище предизвика у нас не само спомен за героичните дни на въстанието. Историческият музей, създаден през 1951 г., е превърнат в комплекс, който показва не само битата на този край, но и героичната история на панагюрци. Тук се покланяме пред къщата, паметника и знамето на Райна Княгиня, а пред тракийското панагюрско златно съкровище стоиш онемал.

Само на 36 км ни очаква магията на града-музей Коприивщица. Той също носи векове история. Чудиш се къде да отидеш по-напред, за да не пропуснеш нещо важно. Преди всичко остава къщата-музей на поета Димчо Дебелянов, чийто живот е свързан и с Долна баня. След Освобождението брат му Илия Дебелянов е свил гнездо в нашето селище и поетът често го е посещавал. Не можеш да подминеш историческия музей в Ослековата къща или пък къщите

на Любен Каравелов, Тодор Каблешков, Георги Бенковски, а Мостът на първата пушка е задължително място за всеки, посетил Коприивщица.

Наближаваше краят на деня. Групата се събираше на площада. Тогава се разбра, че

започва съботното коприивщенско хоро. Появиха се гайдар и млада певица, както и облечени в носии жени и деца. Площадът оживя. Организаторът бе читалището. На хорото се хванаха и местни хора, и гости. Беше впечатляващо и приятен завършек

на екскурзията. Доволни бяха всички, а най-вече внуците на Лилана и Георги Рашкови – Петя и Георги, които получиха подарък от баба и дядо – един важен урок по патриотизъм.

Любомир Кузев

Пътуващо училище за карста в България

През 2009 г. ракитовското Сдружение „Сутка“ става член на Българската федерация по спелеология (БФСп). По този начин се възстановява богатата традиция на Ракитовското пещерно дружество от 40-те години на изминалия век, когато авторитетът на пещерняците е бил толкова висок, че на тях е поверено да се грижат за археологическото културно-историческо наследство в Челинско. Веднага след отваряне за посещения на пещерата „Лепеница“ през 2011 г. пещерняците от „Сутка“ подновяват и дейността по проучване на карста в района на общините Ракиово, Велинград и Батак. През 2014 г. се подновяват и проучванията на „Лепеница“ от учени от Българската академия на науките (БАН).

В края на учебната 2016/2017 г. учителката Елена Боянова от драгиновското СУ „Методи Драгинов“, в разговор с представители на Сдружение „Сутяк“, заявява интереса на ученици и учители от училището към посещение на пещера „Лепеница“ и научаване повече за пещерите и крста. В този момент тече кампанията по органи-

мива от специализираната образователна стратегия ProKARSTerra – Edu, разработена от Експерименталната лаборатория по карстология на НИГГГ – БАН в международно сътрудничество. Целта е по-широко включване на карстовата тематика в учебния материал по различни предмети: география, физика, химия, биология, чужди езици. Стратегията ProKARSTerra – Edu се основава на интеграцията между съвременни научноизследователски модели, в това число за карстови геосистеми, и образователната концепция „Учене през целия живот“.

Второто Пътуващо училище за карста, състояло се от 5 до 8 септември 2017 г., е част от дейността на НИГГТ – БАН „Иновативно образование чрез карста“. То се организира за учители и ученици (индивидуални участници или представители на ученически екипи) със заявени интереси в тази област. Участниците се подготвят, съобразно своите лични предпочитания и способности, за участие в Четвъртото издание на Международния конкурс „Карст под защита – дар за поколенията“ (2019) (<http://www.prokartserra.>

зия коментира земетресенията по света. В този момент уредите засичат леко земетресение в Румъния, в района на Вранча.

Първият реален обект за изследвания от участниците в Пътуващото училище е пещерата „Бачо Киро“ край Дряново. Това е първата електрифицирана пещера в България, като електроенергията първоначално е идвала от малка ВЕЦ на река Андъка. С апаратурата от Експерименталната походна лаборатория е измерена влажността в различни точки от пещерата. Оказва се, че тя е 96-98%. Измерено е и съдържанието на въглероден двуокис (CO_2), което е под 1% и е в рамките на допустимото. Въглеродният двуокис е тежък газ и се натрупва в долните части на пещерите, особено в залите, които не се проветриват (зали, в които няма въздушно течение). При натрупване на CO_2 над 1% залите стават опасни за пещерняците и за туристите. По тази причина непрекъснатото мерење на нивата на въглероден двуокис е жизнено важно.

От няколко години се мери и нивото на радон 222. Това става с помощта на детектори.

Чепинската група е в Хаджигиздовата къща. Всичко е потънало в зеленина. Има басейн и фитнес в двора.

Първият ден завършва със среща-запознанство. Всеки участник се представя и обяснява как и защо е свързан с карста. Най-интересен е разказът на проф. Димитрина Михова, отнасящ се за Квази-националния карстов парк Акиоши, Япония, където е работила дълги години. Японците, с техния колективизъм и взаимно уважение, дълго са обект на коментари.

През втория ден участниците се озовават в района на

Λυ.

Всичко в село Крушуна е свързано с туризма, с пещерите и водопадите. Чепинската група е настанена в Бялата къща, заедно с групата от Бургас. Вторият ден завършва с тържествено отбелязване на 132-тата годишнина от Съединението. Тортата е вкусна. Има народни хора, в които добре се включват и участниците от чепинската група.

Третият ден ще остане незабравим, защото започва с посещение на пещера „Мандрата“ край село Чавдарци. Тя е без образувания, но

В Япония завършва 8 полунощ. Сутринта на последния четвърти ден участниците пристигат под Голенският манастир. Той е кацнал високо в планината и няма време да се стигне до него. Има време само за снимка с пресъхналия в този момент бигорен водопад „Вара“ в Гложене. После групата поема към махала Асен, където са понорите (зубилицата) на река Вит. Голямата река изчезва буквално пред очите на участниците в Пътуващото училище. А отвор няма – водата потъва между чакъла на речното дъно. Петър Стефанов излиза една

зиране на Второто Пътуващо училище за карста, което трябва да се проведе от 5 до 8 септември 2017 г. Възниква идеята учители и ученици от Драгиново и от Сдружение „Сутякя“ да формират обща група за участие в Пътуващото училище. Групата от Чепинско става част от сборна група с 35 участници (29 учители и ученици и 6 лектори и организатори) от София, Бургас, Враца, Смолян. Главен ръководител и основен лектор по карста е Петър Стефанов от Националния институт по геология, география и геофизика към Българската академия на науките (НИГГГ – БАН).

Карстът е терен, при който водоразтворими скали, най-често варовици и производните от тях мрамори, са надупчени от водата по уникален начин. Въртопи, валози, понори (губилища), скални мостове, пещери, водопади – невероятно многообразие от форми, които паят въображението и с красотата си предизвикват искрено възхищение.

Пътуващото училище за карста е иновативна форма на теренно обучение в реално време на карстови територии с приложение на изследователски методи и експерименти. То е иници-

bas.bg/competition). Може да бъде разработен и ученически проект, който да бъде представен в научна сесия на Ученическия институт към БАН (<http://www.bas.bg>). При подготовката си за участие в Международния конкурс или при подготовката на ученически проект по теми за карста ученици и учители могат да получат методическа помощ от Експерименталната лаборатория по карстология, могат дори да ползват научната база и апаратурата на лабораторията.

Маршрутът на Пътуващото училище за карста е общо около 700 км. Стартът е даден в 8.30 часа на 5 септември. Но групата от Чепинско, която пристига в София още в 7.30 часа, получава специално внимание от работещите в НИГГ – БАН. Във фоайето на института има музейна експозиция за стари лабораторни уреди, използвани през предишния век, която те могат да видят. Приятната изненада е, че момчетата и учителите са поканени в сеизмологичната зала, в която уредите в реално време регистрират всяка сеизмична активност. След това влизат за минута в Сеизмологичния център, от който проф. Ботев по националната телевизия

които улавят радона. В лабораториите на НИГГГ – БАН и в институти в Чехия се засичат нивата на натрупания радон.

Особено интересна е тензометричната установка, монтирана между две seizмични плочи в една от залите на пещера „Бачо Киро“. Всяко сближаване на двете земни плочи или раздалечаването им се записва на магнитен диск. Информацията от диска периферично се сваля и се анализира от учениите. Преместването на плочите може да е поредното земетресение.

През първия ден участниците в Пътуващото училище посещават и Еменската пещера, край село Емен до Велико Търново. Преди години пещерата е използвана за отглеждане на птици, след това за отглеждане на зъби. В момента е изоставена. Виждат се различни тухлени стени. Пещерата изглежда порутена и опасна, а всеки може да я посети необезпокоявано. Тя е без образувания, част е от ждрелото на река Негованка. Участниците от Пътуващото училище се любуват на залеза, докато се придвижват обратно към автобуса, който ги откарва в село Емен за настаняване в хотел „Имението“ и в къщите за гости към него.

Сухиндол – с. Горско Сливово. Целта е изследване на повърхностния карстов комплекс в Деветашкото плато и локализиране на структурата на Крушунската карстова геосистема. На платото се изсипват дъждове. Дъждовната вода прониква в повърхностния слой, поема СО₂ от водата и почвата, ползва се въглена киселина с ниска концентрация. Въглената киселина взаимодейства с варовиковите скали и протича процес на окаряване – образуват се кари (цепнатини, въртопи, валози, пещери, понори). В резултат на този бавен и продължителен процес под повърхността на Деветашкото плато се появяват канали на 20-40 метра дълбочина, които се свързват с пещерите „Водонага” и „Урушка маара” и водите изтичат към Крушунската бигорна каскада.

За участниците особено интересно е измерването на почвени разтвори. Петър Стефанов от НИГГ – БАН е разработил системата от скачени съдове в местността Лъга на Деветашкото плато, в която се събират почвени води за измерванията. Отчитат се нивото на киселинност, което показва колко е „гладна“ водата. Когато е „гладна“ тя се засища с разтваряне на скала. После, излизайки на открито в района на Крушинските водопади, водата „повръща“ обратно скалата – образува се бигор, който придава очарованието на каскадата. Но е неустойчив и опасен, което е довело до срутване преди около две години. Бигорната основа се срутва заедно с метална стълба, върху която има туристи. Инцидентът взема жертви. Ето защо научната експертиза е задължителна при превръщането на пещери и карстови водопади в туристически атракции.

Несравнима е красотата на Крушунските водопади! Участниците се снимат като обикновени туристи, но в същото време гледат цялата каскада и като изследовате-

с огромни размери. Вътре можеш да се разхождаш с автомобил. Има постоянна температура и е била използвана за мандра. В момента е изоставена. Но това е пещерата с най-добрата акустика. Истинска природна катедрала. Някои от участниците в Пътуващото училище запяват. Гласовете ехтят, сякаш са преминавали през уредба с микрофон и усилвател със стотици ватове мощност! Звукът е кристално чист. Звучат „Хубава си, моя горо“, родопската „Домакине“, „Дуйни ми, дуйни, бел ветре“. Накрая цялата група спонтанно запява химна на България. Думите: „Мила родино, ти си земен рай“ се запечатват в пространството и в сърцата. Да, земен рай, макар всичко това да се случва в изоставена пещера и участниците да газят в този момент ароматно прилепно гънано.

Невероятно е усещането и когато погледнеш през очите (Окната) в Деветашката пещера. И тя е почти без образувания, но е с огромни размери. По времето на социализма (преди 1989 г.) в нея е влизала влакова композиция с цистерни с гориво. Сега релсите ги няма, но следите от човешката дейност са там.

Третият ген продължава на площадката в Националния пещерен дом край Карлуков. До него участниците достигат през пещерата „Проходна“, образувана от карстовите води в района на Луковит и стремящи се към река Искър. На площадката пещерният спасител Стоян демонстрира техниката на единичното въже, която пещерняците използват за спускане в пропасти пещери. Мнозина от участниците в Пътуващото училище опитват катерене. За първи път в живота си се катерят със самохвати и се спускат с десандьор по въже. Вълнуващо, също като по филмите.

Презентацията на проф. Димитрина Михова за чудесата на карстовия парк Акиоши

кофа флуорисцин – оцветява водата за демонстрация на метода за проследяване на подземни води. Ако групата има време, може да проследи оцветената вода в езерата на Глава Панега (оцветената вода пътува 12 дни). Всички поемат към езерата, които са извори на река Глава Панега, с цел запознаване с Брестнишкото карстово поле и структурата на Брестнишката карстова геосистема.

За да се осъзнае стопанското значение на карста и варовика, участниците посещават модерния завод за цимент „Титан“ в Глава Панега.

Игва покана за слизане по стъпалата към входа на пещерата. Участниците обличат връхна дреха и влизат. Първите метри са изминати бързо. Но когато групата влиза в третата зала – Хармана, всички онемяват. Приказна красотата. Петър Стефанов проверява нивата на CO₂. Това е най-ниската част на пещерата и нивата са малко над допустимите. Загледани в невероятните червеникави водопадци, драперици, сталактони и какво ли още не, участниците просто не чуват лектора. Забравили, че тук не се снима, възползвайки се от отсъствието на екскурзовод от пещерата с групата, някои снимат. Сигурно защото очите не могат да запомнят това великолепиe. Омаята продължава и в другите две зали – Космос и Белият замък.

Изминавайки стотината метра през близката горичка до пропастната дупка „Голямата Ледница“, където има монтирана неизползвана от две години Виаферата, всички коментират само гледките от Съева дупка. На връщане от „Ледницата“, пред пещерата „Съева дупка“, ръководителят на Пътуващото училище Петър Стефанов връчва на всеки участник свидетелство за успешно преминато специализирано обучение за карста.

Свилен Топчиев

XVII лятна експедиция „Странджа“ 2017

5 август 2017 г. (събота)

След задушната нощ в 6:11 часа от площада зад Пощата в двата Енчови автобуса се качиха 90 пътешественици и потеглиха на изток. На Петолъчката свихме на югоизток и стигнахме центъра на Странджа. Отговорничката на музея - Снежана Вълкова, ни чакаше в бившия житен склад, преустроен през 2009 г. на историческо хранилище. Буенишки и кукерски костюми, престилки с богати орнаменти, индивидуални шевици. Има отделна експозиция за родената в странджанското село Люлин народна певица Вълкана Стоянова.

В Айтос ни посрещна Тана и Иван Транови с внучето си. В центъра на Скалак слязохме и на югоизток, покрай ниви и дъбово-борови гори, намерихме светлокафявите, заоблени, човекоподобни Черни скали, разположени на две основни струпвания. По пряк път се върнахме в селото, напоявайки се от гостоприемнен дворен водолей и в двете кръчми (12:37 ч.). На изток от с. Сини рид се качихме до голяма нива и гора, в която стануваха берачи на дива мента. Пресякохме трасето на Ком - Емине. Южно, в тръншали пущинаци, където е било село Доброван, югоизточно от разбит кладенец и обитавана градина, бяха три гъбоподобни камъка. Най-голям е средният, висок 4 метра (14:27).

В Айтос спряхме за разглеждане на Етнографския комплекс „Генгер“, зоопарка и хранително-питейни капанчета. Иван Транов закарва Лидия, Анатолий, Жоро и Христо до североизточния край на града. От там ги заведе до грамадите, подобни на хора скали Трите братя и до местността Казаните, където в заоблени камъни са „Кралимарковските стълби“, пълни до юни с вода. Има величествен изглед. Разгледани бяха и бодливите туфи на рядкото растение Генгер (Айтоски клин, или Бодлива сграбиче).

От 17:00 до 18:00 ч. в Айтоските (Бургаските) бани видяхме комплекса Аква Калиге. Минералните извори се ползвали още от Филип Македонски. В римско време, през I век, са изградили пътна станция и бани, с една от най-лековитите в империята води. През 1206 г. кръстоносците, след като се къпали три дни, разрушили комплекса. През 1562 г. султан Сюлейман се излекувал на изворите и от благодарност построил голяма баня, която миналата година е реставрирана. Въпреки че може да действа с вода, сега е превърната във виртуален музей, с компютърни ефекти. Системата бе повредена и докато чакаме оправянето, което не стана, установихме, че в жегата сухата баня действа като истинска сауна. С облекчение излязохме от потилната и обилно се напоихме с минерална вода в центъра на курорта.

В Поморийската куполна гробница (18:35 ч.) е съчетана тракийската традиция с римската строителна техника (II-IV век). Две преддверия (дромос) водят към тухлена камера с кука колона. Предполага се, че първоначално е било хероон (мавзолей), в който са извършвани религиозни ритуали, а после в ниши са погребвани знатни хора.

Сравнително лесно намерихме големия къмпинг на БТС. Засменият домакин Живко Велев чевръсто ни настани по къщи, бунгала и поляни. До мръкване успяхме да се напоим в морето край калния и пясъчния плаж. Музикално-песенната вечер на „еховиците“ и приятелите им, командвана от Валентин и акордеона му, заглушаваше вой на автомобилно-самолетния трафик. До 23:30 ч. в близките околности се носеха любимите ни песни.

6 август 2017 г. (неделя)

След прибиране на багажите и

закуска тръгнахме в 7:42. В Бургас паркирахме край Морската градина (8:10-10:10). По предварителна уговорка Историческият и Етнографският музей бяха отворени по-рано и ни очакваха. След разглеждане на богатите им експозиции посетихме и Археологическия музей.

През Черноморец стигнахме по лош път до стеснение, където слязохме от рейсовите. По изоставено, обрасло от двете страни пътче, стигнахме до малък полуостров, в началото на който бе реставрираната част на крепостта Акра (от V-VI в.). Съборена е от земетресение и доразрушена от аварите. Укрепеното селище е 18 дка. На най-високата част има останки от военна постройка (11:20). На източния склон е паметникът на загиналите през 1942 г. моряци от кратера „Дръзки“.

От двете страни на тесния полуостров има малки пясъчни плажчета. Върнахме се на рейсовите и покрай р. Ропотамо и Приморско стигнахме Долмена (12:40), западно от Беглигташ. Бързоходната група: Анатолий, Ивелина, Николай, Иовина, Владо, Жоро, Лидия, Недялко, Атанаска, Васил и Христо, слезе и препусна в задушната гора по стръмната пътека. Накрая на възвишението Меден рид, между Ропотамо, морето и Приморско, на 110 м н.в. е крепостта Вълчаново кале, съществувала от X век пр.н.е. до XIV век н.е. Има останки от тракийско светилище и стени. На северозапад е скалното образувание Лъвската глава, а на югозапад от нея са основите на малка църква. Сред грамада от огромни валчести камъни се вижда утробоподобна цепнатина. В 14:40 слязохме до входа на Беглигташ и с Цветановия рейс отидохме до плажа на бившата резиденция Перла, където от 2 часа се цамбуркаха останалите експедиционери. През Ясна поляна, по единствения неразбит път, стигнахме до Малко Търново и мотел „Козият рог“, а оттам - до последната бензиностанция преди границата. С джипове и уазки, на 2 курса, бяхме извозени по изяден почвен път до Градището (18:50). В грамадна дупка с вода и затрупани галерии през 80-те години на XX век екип, подкрепен от Людмила Живкова, е правил проучвания за останки от мистичната древна царица Бастет. На 400 м нагоре, през букова гора, се качихме до най-високия връх в българската част на Странджа - Голямо Градище (709 м н.в. - 19:20). Има останки от крепостна стена и жертвеник от тракийско време.

От висока 2 метра дървена площадка се разкрива панорама в югоизточна посока и се вижда най-високият връх Махиада. Върнахме се при рейсовите. Палаткаджите бяха откарани от Григоровите хора в местността Манастирчето, където има бивак с вода. Рейсовите стовариха останалите хора пред мотела. Настаниха се по луксозни-

те стаи, направиха вечерно осветяване в прохладния басейн и до 24 часа продължи вечерята и музикално-песенната част на Валентин и Васил Узунови.

7 август 2017 г. (понеделник)

След обилната закуска на шведска маса от 8:50 часа бяхме превозени по тесен път с двумесечен асфалт на Мишкова нива (Бъчварова колиба). Закътаната поляна е разположена на югоизточния склон на Голямото Градище. От бронзовата епоха е останал долмен, а от старожелязната - некропол и рудници. През първото хилядолетие пр.н.е. до долмена последователно се изграждат: култово съоръжение, гробница с камъни, споени с хоросан, крепидо, мраморна куполна гробница. Била е използвана като хероон (светили-

ще) на цар, жрец или герой. На входа имало триъгълен фронтон с кръстосани щит и стрела, както и със символите на култа към Слънцето - две отворени длани.

Върнахме се до мотела (11:00). Теглихме жребий за 30-те места за Ингуласа. Некласициралите се направиха утешително дгучасово къпане в прохладния басейн на комплекса. „Щастливците“ в 2 уазки и 2 джипа за 1 час по асфалт и пращни, черни пътища бяха закарани над митичното място (12:30). За 5 минути слязохме в дол с полупресъхнала река. Някога сънят бивол пил от тази вода и прогледнал. Вярващи болни поемали от възшебната течност, оставяли грехи по клоните и си отивали с надежда, че ще се излекуват.

Прибрахме се по обиколен път край Велека и местността Качул. Разплатихме се за превозите и в 14:32 ч. отидохме с рейсовите до разклона на пътя за бившата медна мина.

Което ни поведе по изоставен сенчест асфалт до полегат хребет, с множество разкопани „цистови“ гробове с каменна облицовка от I в. пр.н.е. насам. Погребаните съоръжения са използвани многократно и отдавна са били ограбени. Най-горе е куполна гробница, с коничен тапан, съставен от трапецовидни сегменти. Личи строителна традиция от IV-III век пр.н.е. В 16:35 тръгнахме за Стоилово, най-близкото село до Петрова нива (Странджанското Оборище). Обърнахме в центъра на селото и по обратния път вдясно спряхме на отбивка с голяма, нова беседка. На десния приток на Велека - Докузак (Деветак), е красивият, с няколко стълпала карстов водопад, подобен на Крушунския. През Звездец и Дебелт, отбивайки се вляво, по еднолентов път, стигнахме центъра на с. Драчево (19:19:50). С дгве питания и леко изкачване намерихме къщата на Желязко Данганов в североизточния край на селото. 70-годишният майстор на дърво- и металообработване, с вити корени от габър,

дъб и бор, е сътворил маси, столове, дивани, легла, парпети в цялата къща, строена през 2006 г. С изобретателски дух е направил водни колела, самоклатеща се кобилица с пълнещо се с вода менче, което след изпразване през дупчици на дъното му се вдига, за да се напълни от захранваща тръба. От клатеща се 5 метра висока наблюдателна кула се разкрива панорама към Странджа и Стара планина. Може да се кара на място велосипед с кормило от еленови рога. Къщата за гости с 11 легла има и параклис. По стените на сградите има стихове, написани от самобитния творец. Изключително изненадан, Иван Георгиев се прослзи от неочакваната среща след 15 години с леля си Златка - господарката на дома, професор в Бургаския университет.

В центъра на Средец поехме към Елхово и след 5 км, свивайки вляво, пристигнахме на хижа „Божура“ (20:30). Палаткаджите се настаниха на неокосена, с мравуняци градина, западно от хижата, а рейсовите, предвождани от колата на хижаря Диян, се смъкнаха на 800 м под хижата, на паркинг в комплекс „Божура“. В хотел „Странджа“, къща за гости „Зеленика“ и в бунгала Коста и Даниела Петканова набързо разпределиха хората. В тъмнината бе намерена пряката пътека за ресторанта на хижата, където бе обилната вечеря. Към 24:00 завърши веселата част.

8 август 2017 г. (вторник)

В 7:10 баничките бяха доставени пред „Зеленика“, закусихме, прибрахме бивакуващите, излязохме на Елховския път и в 8:25 стигнахме Голямо Буково. Улучихме търсения разклон и по сравнително здрав, тесен път пристигнахме в с. Кирово (8:40), където ни чакаше водачът Георги Манов. На 500 м, по пътя за Белеврен, вдясно, Гошо отключи вратата на изоставен краевекомлекс и по буренясало пътче, край джанки и шипки, след 1 км, стигнахме в гората Големия трикамерен долмен (Змеиова дупка) (9:00). Между входния коридор (дромос) и двете камери има вертикални плочести прегради с овални проходни отвори. Отвън стените догоре са засипани с дребни камъни и пръст.

В 9:28 се придвижихме до дърварско обръщало, където возилата останали да ни чакат. За 50 минути по земен път, през борова гора и поляни с дъбове, слязохме до тракийското светилище „Големият (Марков) камък“. Грамаден валун с диаметър 8 м е легнал върху два камъка с процеп-пробиралка. Според намерените артефакти мегалитът се е използвал през XII-VII век пр.н.е. за преклонение пред Слънцето, Плодородието и Богинята-майка. Желязна стълба води на темето на камъка, където са дгве езерца - „Кралимаркови стълби“, събиращи дъждовната вода, смятана за лековита. Изпълнихме до автобусите и в 11:47, след снимки с уплашена пепеланка и успешно завършване от д-р Кочешева на кърлежовадната операция на Мария Станева, тръгнахме обратно.

В 12:34 пристигнахме на площада в с. Факия, където, полуслънчасали, от три часа ни чакаша местните самодейки, начело с председателката на читалището Милка Клинчева. Те ни представиха обичая „Еньова буля“ с танци, песни и цветя. След това в пенсионерския клуб ни дадоха обилна почерпка с баници, тиквеници, кексове, торти и баклави, приготвени от самодейките.

В миналото в селото са живели Бимбеловци, наследници на Момчил войвода. Буини и непокорни, те се ползвали с привилегии от султана. Най-почитан е бил Маринчо Бимбелов - Страшния, починал през 1762

г. След Руско-турската война от 1829 г. цялото население избягало в Бесарабия, но след няколко години отново се завърнали повечето хора. Югозападно от центъра е родната къща на олимпийския и световен вицешампион и европейски шампион по борба Крали Бимбелов (1934-1996). Сбогувахме се със симпатичните баби и в 14:05 тръгнахме към Стефан Караджово. В центъра (14:39) на селото, с най-големия паметник на революционера, направен през 1959 г., ни посрещна Галина Желязкова, която ни отвори копие на родната къща на Стефан Тодоров Димов. Бил е в Първата българска легия, после в Румъния. Няколко пъти е преминавал Дунава - през 1866 г. с чета на Хаджи Димитър и Желю войвода. През 1867 г. е бил във Втората българска легия. На 6 юли 1868 г. с Хаджи Димитър, при Вардим, минават заедно със 127 четници великата река. Тежко ранен в битката при Канлъдере, край Вишовград, пленен и откаран в Търново и Русе, на 30 юли 1868 г. умира от раните си и е погребан от Баба Тонка.

В началото на Ямбол, след GSM напътване от директора и след три предварителни отбивни маневри, най-после спряхме пред портала на Музея на бойната слава (16:30-17:30). Много интересни експонати се намират в бившите пионерни казарми. Оръжие от Освобождението до сега, оръдия, походни кухни и фурни, артилерийски щаб в пълен състав, немски танкове „Панцер 4“ и самоходни оръдия „ЩУР 3“ с двигатели „Майбах“, които били закопани в отбранителната ни линия „Крали Марко“, съветски танк „Т34“, хеликоптер. Има снимки на двата немски дирижабъла (цепелини), с германски екипаж, които през Първата световна война са подпомагали войската ни. Хангарите и зарядната водородна станция са били северно от Ямбол до 1936 г. През 1917 г. е поставен рекорд за далечен полет. За 93 часа въздушният великан е достигнал от Ямбол, през Египет, до Судан и обратно.

След Ямбол, по магистралата, стигнахме Нова Загора и на запад се отбихме до центъра на Дълбоки (18:30).

Десертният поход

8 август 2017 г. (вторник)

Вело ни закарва с колата си до хижа „Морулей“ (499 м н.в.) в 19:00. Хиждарите бяха заминали на Качкар в Турция, и техният приятел Иван ни очакваше. Оставихме раниците и се качихме на най-високия връх на Източна Сърнена гора - Морулей (895.2 м н.в. - 20:26). С помощта на една челна лампа се прибрахме в мрака в 21:40.

9 август 2017 г. (сряда)

Тръгнахме в 7:55. С няколко лутания и губене на все по-оскъднята маркировка, из къпината и гъстакаци, в 10:20 доидохме до Милкините скали. Те са около 20-метрови заоблени каменни великани, по които има трасирани катерачни маршрути.

По камionen път стигнахме поддържан лобджийски заслон с течаша вода и лаещ кучкарник. Качихме билото на обрасла поляна с ловно чакало и хранилка. В западна посока, край партизански паметник, сечица, ниви, дъбови и борови горички, в 14:15 стигнахме пътя Люляк - Шаново. Първата преминаваща кола ни закарва до центъра на Шаново. Отидохме до нашия приятел Павел Михалев. Той ни почерпи с току-що откъснати диня и грозде, качихме се на джипа му и в 15:40 ч. бяхме в Казанлък. Бързайки, с по 3 лъжички сладолед, десертните походници закриха пътешествието.

Магията на Рила

Месецът е август 2017 г. Чаках го с нетърпение. Ще пътуваме за Седемте рилски езера. На 18 август, около обяд, десет човека от клуб „Туристи ветерани“ към ТД „Орлово гнездо“ се качваме на автобуса от емблематичното за гр. Казанлък място – Царската чешма.

Пътуването е организирано от ТД „Орлово гнездо“ – гр. Казанлък. Средствата за това пътуване са дарение от кмета на града ни Галина Стоянова по случай 115 години от основаването на туристическото дружество. Вълнението ми е голямо. Мисълта за това, какво ми предстои да видя, отнема вниманието ми от самото пътуване, но и в автобуса е много интересно и забавно. Ръководител на групата е Тошка Танева – специалист „туризъм“ в дружеството, а туристически водач – Кръстьо Петков. Той ни разказа легендата за образуването на Рила планина. Тошка и нейната майка Стоянка ни забавляваха и разведряваха с песните си. Христина Банова от клуб „Орлица“ разказа за преживявания от предишни техни посещения на Рила и Седемте рилски езера.

Тянка от клуб „Бузово кале“ – с. Бузовград, сподели какво е прочела за основателя на „Всемирното Бяло братство“ – Петър Дънов. Датата на пътуването не е случайно избрана. На 19 август последователите на Учителя посрещат Новата Слънчева година на платото до езерото, наречено „Бъбрека“. Ще бъдем свидетели и на това, как последователите на българския духовен Учител продължават неговото дело.

Така, увлечени в разкази, песни, закачки, пътуваме към благословената Рила планина. Сепвам се, когато отясно на пътя проблясват водите на

язовир „Искър“. Най-големият рилски язовир, изграден в долината на река Бели Искър.

В този момент насочвам вниманието си към това, което е навън, за да изживея красивата среща с необикновената природа.

Траките са нарекли планината „Роула“, а славяните са я видоизменили на „Рила“ и двете названия означават Водна планина. Рила е най-високата планина на Балканите.

Минаваме през китни селца. Дворовете са зелени и пъстри, добре подредени. Тук двумесечната суша не е оставила своя отпечатък. Минаваме покрай отвесни склонове, далечни върхове, високи масивни гървета, които дават усещане за нещо непохватно устремено нагоре.

В късния следобед пристигнахме на хижа „Мальовица“. Бързаме да се настаним и да тръгнем по пътя към връх Мальовица. Нямаме време да стигнем до него, но поне да се приближим колкото се може по-близо. По пътя се отклоняваме, за да си откъснем шепа боровинки, къпини или малини.

Природата лекува с цветовете си. Заг всеки цвят стои една разумна сила. Дали хората осъзнават това? В Национален парк „Рила“ има 8 растения, които ги няма никъде другаде по света.

В 5 часа сутринта на 19 август напускаме хижа „Мальовица“ и се отправяме към езерата.

Пристигаме на хижа „Пионерска“. Развиделява се. Качваме се на лифта, за да стигнем до хижа „Рилски езера“. Времето е чудесно, прохладно, но меко. Гледката е също впечатляваща – красиви планински върхове и била. Преди да стигнем до хижата, имахме възможност да видим и Рилската зора.

Заредени с раници, сандвичи, вода, фотоапарати и с добро настроение, заедно с хората облечени в бяло, тръгваме към езерата. Изкачваме се към билото на планината. Пъстрейт малки цветчета – жълти, бели, розови, лилави. Спомням си какво бях прочела в една беседа на Учителя – „Цветята са деца на ангелите“. Може би ние днес сме гости в ангелската „детска градина“.

Поглеждам назад към двете хижи – „Рилски езера“ и „Седемте рилски езера“. Те са далеч под нас. Там пъстрейт палатковите лагери на хората от Всемирното Бяло братство. На определени места те спират на малки групи, обръщат се към слънцето и изпълняват някакви движения.

Долното езеро е най-ниско разположено. Виждаме първо него. На табелата прочитам, че се намира на 2,095 метра надморска височина и е 11 метра дълго. От него води началото си р. Джерман, а в него се вливат водите от другите по-горни езера. Рибното езеро, Трилистника и Близнака виждаме почти едновременно. Рибното е дълбоко едва 2,5 м. Трилистника има неправилна форма, наподобяваща 3 листенца. Малко над него е езерото, носещо името Близнака. То е най-голямото по площ. Името му идва оттам, че по време на суша се разделя на две по-малки езера и прилича на пясъчен часовник, но сега водите му се вливат от едното в другото.

Малко вдясно и на няколко минути от Близнака е езерото Бъбрека.

Тук на платото вече се бяха събрали последователите на Учителя.

Има туристи от всякакви възрасти. Малките деца не са изключение. Всички езера, които видях дотук, са неверо-

ятни.

Последните две езера изискват малко повече усилия, а и хората в бяло вече са готови да покажат своята Паневритмия. Чувствам се така, сякаш някой гледа вътре в мен. Трима от нашата група се изкачиха от Сълзата и Окото и споделиха, че също са невероятно красиви с кристалночисти води, в които има риба.

Трябва да тръгваме към хижа „Рилски езера“. Връщането е малко по-трудно, но времето

е великолепно, пътуването дотук беше едно подмладяващо преживяване, така че се справихме.

Качваме се отново на лифта. Пред очите ми е все още огромният кръг на Паневритмията.

Вдишваме красотата и покая на Рила, които няма как да разбереш, ако не ги преживееш.

Мария Иванова,
КТВ при ТД „Орлово гнездо“,
гр. Казанлък

ТД „Осогово“ в планина Якупица и изкачване на връх Солунска глава в Македония

Поредната любопитна и вълнуваща екскурзия в чужбина проведе ТД „Осогово“ за туристи от Кюстендил и гости от София, Ямбол, Самоков и Пещера.

След ранното тръгване от Кюстендил и безпрепятствено бързото преместване на границата при ГКПП Гюешево предстоеше път до град Велес, където любезните домакини и планински водачи Йове, Васко и Борче посрещнаха автобуса, който след това с тяхна помощ направи туристическа обиколка на града, разположен в близост до най-голямата македонска река Вардар и с население около 45 000 души. Велес наподобява на Велико Търново с това, че къщите му са разположени по склоновете на възвишения. Домовете на повечето от жителите на града са скрити в планинските пазви. Градът е известен не само със своите християнски храмове, но също така и с културните си традиции. Един от символите му е часовникова кула в центъра, която обаче не е отворена за посещения. След

кратката туристическа обиколка на града с автобуса домакините бяха организирали пикник в село Стари град, където Васко с удоволствие показа вилата и избата си с различни сортове отлежали вина. Вкусният обяд с местни специалитети, напитки и десерти изненада приятно всички и повечето от туристите бяха толкова заситени, че пропуснаха вечерята на

хижата в село Попрадиште. Там забавата бе гарантирана с изпълнения на китара, а ретро югославският хит „Рамо, рамо“ в оригинал на Мухарем Сербезовски стана емблематичен за екскурзията и бе пят от Васко не само на масата в двете вечери, но и на път към връх Солунска глава (2540 м н.в.) и на слизане от него по склоновете на планината.

Вторият ден туристите изкараха изцяло в планината на чист въздух и се наслаждаваха на спираци гъха гледки във всички посоки. Преходът започна от село Попрадиште, премина през букова гора и след около час и половина групата стигна почти до билото, правейки кратка почивка за снимки и закуска. Разкри се гледка и към манастира „Свети Георги“ от другата страна на билото и дял Даутица. Впоследствие се оформиха две групи около водичите за изкачването на върха. Първата от тях с Йове и Васко отново подсече билото през гората, а втората с Борче и Емил от хижата премина по маркирания само преди 2-3 години нов маршрут. Фотоапаратите заснеха още удивителни гледки, сред които отвесните скали за алпинисти в подножието на върха и прекрасни изгледи към другите планини в Македония. На разположение бе целият ден, така че имаше достатъчно време за множество почивки и дори голям престой на върха, който е военна зона, снимането на

която е забранено и местен войник строго наблюдаваше някой да не наруши забраната. Слизането от върха бе по старата пътека през хижа „Чеплес“, където някои утолиха жаждата си с местна бира и след това продължиха към Попрадиште. Домакините бяха сготвили вкусен боб за вечеря и въпреки умората сили за забава с песни на китара все още имаше.

За третия ден остана легендарна разходка от село Нежилово до изворите на река Бабуна (1450 м н.в.) в подножието на стръмните алпинистки стени на връх Солунска глава и намиращия се в близост водопад, който няма име и може да бъде кръстен на реката. И след тези красоти за завършек предстоеше обяд в селото с вкусна прясна пастърва и традиционни местни плескавици. Доволни от преживяното, туристите продължиха да споделят впечатления в автобуса на връщане към родината.

Георги Георгиев,
ТД „Осогово“, гр. Кюстендил

46 години от експресния поход Ком – Емине

В края на 60-те и началото на 70-те години на миналия век интересът към най-дългия маршрут в Стара планина, този по нейното било от сръбската граница и връх Ком до нос Емине на Черно море, бе вече факт. „Раздробен“ на отделни етапи, той привличаше планинарите и неговото преминаване беше осъществявано от различни групи. Вече бе преминаван от ветераните туристи (организирани в тогавашния Съвет на клубовете на туристите ветерани), както и няколко години като национален младежки маршрут (младежка инициатива под егидата на тогавашния вестник „Народна младеж“). Отделни дестинации от него отдавна бяха познати и популярни сред русенските туристи. И няма как да не е така – Стара планина е най-близката и удобна за посещения планина за тях. В общите разговори за преходи из нея възникна спонтанно една екстравагантна идея сред най-активните от тях – защо да не се проведе един скоростен преход по цялата отсечка с изход Берковица и край до с. Емона, Бургаско. Идеята се обсъждаше още от късната есен на 1970 г., та до пролетта на следващата, когато се оформи и групата от десетина опитни планинари, желаещи да участват в проявата. Подготовката се пое от Любомир Джамбазов, тогава председател на съвета по туризъм в голямото русенско предприятие ДМЗ „Г. Димитров“, и неговия заместник Тодор Добрев – и двамата опитни организатори в подобни мероприятия. Останалите членове на „отбора“ бяха от различни предприятия и учреждения на гр. Русе.

За около месец-два, към средата на юли, всички основни проблеми около подготовката бяха решени и в края на месеца организирано, с необходимата екипировка и подходящ транспорт, групата се отправя към изходния пункт – хижа „Ком“ в Берковския Бал-

кан. Посрещнати радушно от персонала, нагостени по по-добаващ начин, се отгадохме на заслужена почивка преди очаквания старт. Рано сутринта на другия ден поехме по първия етап от дългия ни път. Изпратени от персонала с менче плисната вода пред нас и с пожелание „да ни върви по вода“, поехме към връх Ком. Положихме цветя на барелефа на Иван Вазов и с бърз ход

изкачването от хижа „Вежен“ към билото и до хижа „Козя стена“ (тогава я нямаше още хижа „Ехо“, тя бе настроена от ТД „Академик“ – Русе, години по-късно). А какво да кажем за прехода от хижа „Васил Левски“ през връх Ботев до хижа „Тъжа“? Трудничко, и още как!

И така, в усилен преход и след ред прекеждия, се нижеха гните. На превала под връх

Част от екипа пред хижа „Козя стена“

се отправихме към Петроханския проход.

Заредиха се дни наред с напрегат график на ходене. През първите два-три дни умората просто ни водеше към леглата в хижата, до която бяхме стигнали. Кой вечерял, кой не от умора – просто не се водеше „отчет“. Стара планина си показваше характера неведнъж при нашето пътуване – насрещен вятър, бури и дъжд, за асортимент – и градушки, адска жегата, мъгли... Особено тежко беше при слизането към Искърското дефиле и последвалото изкачване. Още повече че бяхме в началото и нямаше необходимия тренинг. Не по-лесно бе

Шипка ръководителят гаде време за отгих, та похапнахме овче кисело мляко и шкембе чорба. Докато се гощавахме, пристигна и нашата съпровождаща кола с водач Христо Иванов, която ни зареди за следващите два дни (съгласно организацията на проявата на всеки по-важен проход следваше да ни очаква тази наша кола с необходимите ни санитарни материали, провизи и други неща).

Положихме цветя на Паметника на свободата и след кратко слово се отправихме към остатъка от отсечката. И пак дъжд, та и мъгла току пред самата хижа „Бузлуджа“. Вечерта направихме справка по двата крачкомера, които аз носех още от старта, и се оказа, че вече 2/3 от пътя ни е извървян за тези 12 дни. Данните се съобщиха на вечерята и всички с удовлетворение констатираха, че нещата вървят нормално, че мускулната треска вече е отминала, че е натрупан добър тренинг и че финалът е вече недалеч.

Но така или иначе, път за вървене имаше. Източната част на планината ни затрудняваше с липсата на ясно било, голямо разнообразие на релефа, недостатъчна маркировка, на места неточна и какви ли не прелятствия. Трудно бе пресичането на трасето на жп линията Стара Загора – Горна Оряховица и ориентирането в Котленската и Върбишката част на планината, съпътствани от ръмлив дъжд и мъгли. Но водачите ни се справиха и с тези трудности.

На седемнадесетия ден от пътуването ни пред нас на хоризонта право на изток

Част от екипа пред хижа „Добриța“

се очерта невисокият връх Гьозтепе с телевизионната кула и това накара всички спонтанно да викнат „Урааа“, защото стана ясно, че края на пътешествието ни е вече близо. Нощувахме на хижа „Козичено“, която ни посрещна малко неузледна, но кой ти гледа! Де спали, де не от приятната възбуда, сутринта рано всички като по команда скочиха и за пръв път тръгването бе призори – чакаше ни дълга отсечка от 7-8 часа до финала. След ускорения ход в ранния следобед се озовахме на стария път над с. Емона, на осемнадесетия ден от тръгването ни. Отново

те четирима доказаха дефакто, че са стигнали до заветния нос Емине, разсъбличайки се и хвърляйки се от скалите в топлото море. Преди това, естествено, и една снимка на фона на морето, за доказателство!

Моя милост, без да съм загължен, си водех в едно малко тефтерче по време на прехода своето рода статистика. Изкушавам се да покажа какви данни тя събра:

преминали 20 прохода на планината;
дни с дъжд – 6;
дни с градушки – 4;
дни с насрещен вятър – 5;
дни с непоносима жегата – 5;

На кратък отгих на новата х. „Бузлуджа“

„Урааа“, невероятно приповдигнато настроение, радост и гордост от извършеното. Ръководителят Л. Джамбазов поздрави всички, благодари на двамата водачи и обяви, че сме всъщност герои, защото сме първите, изминали цялото трасе за по-малко от 20 дни, каквато бе и поставената цел. Двата водача обявиха показанията на крачкомерите – единият сочеше изминати 742 км, а другият – 748 км за цялото разстояние, според деневелацията. Отново „Урааа“ и в този момент пристигна съпровождащата ни кола – този път, за да ни отведе у дома.

След тези емоционални моменти единната дотук група се разцепи – петима останаха да отгъхнат и да се подкрепят в крайпътното заведение над хижа „Емона“. Останали-

особено трудни отсечки – 6; леки преходи – 4; нощувки и почивки в 32 хижи и заслони;

без произшествия!
Впечатляващо, нали?
Завръщането у дома стана късно вечерта. А дни наред след това в русенските туристически среди дълго се коментираше този туристически подвиг!

В наши дни маршрутът Ком – Емине е изключително популярна дестинация и заслужено е част от Европейския маршрут Е3, с крайна точка нос Емине. Той бе изминат през следващите години от много колоездачи, бегачи и какви ли още не любители на силните усещания, при това за още по-малко дни. Но все пак ние бяхме първи!

Димитър Луканов

На един от многото превали

Шеста биологична катастрофа - в ход

Постоянно се говори и пише за вредите, нанесени от човека на околната среда: обезлесяване, свръхулов на риба, опесчаване на плодородните земи и, разбира се, „парниковият ефект“. Заглавието на този материал съвпада с титъла на излязлата миналата година (на английски) книга „Шестото масово изчезване на животинските и растителните видове, или как човекът унищожава живота на планетата“. Книгата е носител на наградата „Пулицър“. Авторката ѝ – Елизабет Колбер от САЩ, изброява известни ни и неизвестни факти. Например разрушаването на Големия коралов риф, превърнал се от 2050 г. в затлачено с отпадъци морско пространство, употребяването на т. нар. „големи пингвини“, отлични плувци, но безпомощни извън водата, окончателно изчезнали през

XIX век вкл., ловуването им от рибари с цел продажба за попълване на екзотични колекции. Проф. Колбер стига до извода, че скоростта на изчезване на дивите животни днес е 100 до 1000 пъти по-висока, отколкото преди 450-440 милиона години.

Учените са еднородни, че от зараждането на живота на Земята до сега е имало общо 5 биологични катастрофи, но без намесата на човека. Онова, което за пръв път достига до широката публика, е определената от норвежеца Даниел Моран и японца Кейиширо Канемото връзка между търговския обмен и заплахата за дивата природа. След 7-годишен труд двамата публикуваха в сп. „Nature Ecology & Evolution“ от януари т.г. Световна карта в различни цветове за това, как количествено потребителите на блага, вкл. храни и осигуряването на услуги в дадена страна, заплашват биоразнообразието и природните ресурси в друга, отдалечена на хиляди километри от първата. „Сочим, пишат авторите на статията-изследване, ползваните международни пътища с най-силно вредно влияние върху дивата фауна. И го

правим с оглед подобряване политиките по опазването ѝ.“

Според световния фонд за природата (WWF) от 1970 до сега повече от половината популация на гръбначни е изчезнала. При този ритъм до 2020 г. същата съдба ще постигне 2/3 от останалите диви гръбначни.

Изключвайки инвазивните животински видове, картата показва, че доставката на суровини и хранителни продукти, т.е. световната търговия, заплашва 30% от видовете.

Консумацията, главно в развитите държави, на кафе, чай, захар, риба, текстил и други обработвани артикули от вносните суровини, идващи от развиващите се страни, вреди на биоразнообразието на последните.

Изследването разглежда в подробности това влияние както на сушата, така и в морето. И то на широко регионално ниво.

За да създадат картата, Моран и Канемото са взели под внимание 6803 животински представители, вписани в „червената“ листа на Международния съюз за опазване на природата. Опасността от окончателната загуба на общо 166 от тях се дължи на обезлесяване, превръщане на горите в площи за отглеждане на агрокултури, прекарване на транспортни мрежи и т.н. Добитите храни и извършените услуги задоволяват крайните потребители в 187 държави. Така консумацията (директна или в преработен вид) създава реален риск за даден животински вид. В Бразилия например разпространената маймуна-катерач е застрашена поради изсичане на горите – било за дървен материал, било за земеделска площ – суровини, изнасяни главно в САЩ. Постоянно нарастващото търсене на североамериканците на зехтин от Испания е на път да предизвика изчезване на иберийския рис, чиито убежища биват ликвидирани с построяването на иригационни съоръжения за насажденията. Дървесината от Малайзия,

Музеят по естествена история в Париж

широко търсена и продавана в Европа, намалява площта на горите, а с това стеснява и хабитатите на животните в тях. И в Китай, някога естествена среда на слонове, орли и малайзийската мечка, споменатите животни са почти на изчезване.

Най-засегнати от увреждане са морските региони на Югоизточна Азия – те хранят американските и европейските потребители; не само свръхуловът, но вреди и замърсяването на водата. За да задоволи нуждите си, Европа „навлиза“ около остров Реюнион, Сейшелските острови и пр. От своя страна, САЩ унищожават биоразнообразието на Средиземно море, по бреговете на Мексико, Канада, в Бразилия, Испания, Португалия. Икономическата политика на ЕС пък вреди на биоразнообразието на Мароко, Етиопия, Мадагаскар, Турция.

„Надяваме се, отбелязват

авторите на Световната карта за заплахите върху биоразнообразието, че компаниите доставчици ще сравнят нашите карти с техните зони на внос и ще преосмислят местата си за снабдяване.“

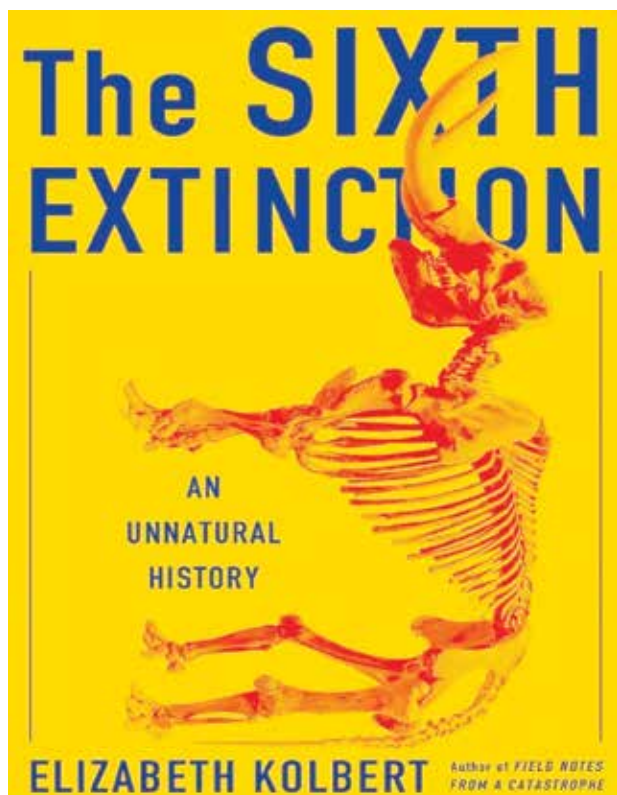
Според публикацията зоните за защита са по-маломерни от очакваното. В 5% от най-засегнатите вследствие потребителската консумация морски райони се намират 60% от застрашените видове. Обезпокоително е, че 90% от 6-те милиарда долара (5,7 милиарда евро), отпускани ежегодно за опазване на застрашените видове, под различни предлози се изразходват в богатите държави.

Това първо изследване за директна връзка между ударите по биоразнообразието, от една страна, и страните потребители и техните индустрии, от друга, бе положително оценено от много учени, „защото то не се заго-

волява само да посочи засегнатите държави, а търси и пътища за предотвратяване на 6-ото биологично сътресение“.

Статията на двамата учени ми спомни думите на известен еколог: „За да се изхраним, ще ни е нужна още една планета.“ Показателно е и интервюто на директора на Парижкия музей по естествена история г-н Жил Бьоф. На въпроса на журналист от „Льо Поан“: „Но защо се тревожим? Земята все пак се е възстановявала след първите 5 масови катаклизми...“, Бьоф отговаря: „След всяка от тези предишни биологични катастрофи е трябвало да минат милиони години за възраждане на биоразнообразието. Със своята смешно малка продължителност на живота човек не може да си позволи този лукс: в момента той се самоунищожава.“

Мариана Ангелова

Първата туристическа хижа в България – истински дворец на туристите

През 2017 г. се навършват 95 години от откриването на първата туристическа хижа в България – „Трапезица“. Тя е била изградена на хълма Царевец и е носела името на великотърновското Туристическо дружество „Трапезица“, основано през 1902 г.

Годините от началото на двадесети век са усилни години на строеж, когато се поставят началата на модерната българска гържавност. Трескаво се развиват различните обществени отношения – от индустрията, политиката и изкуството до създаването на елементарна битова култура и... хигиенни навици. И във Велико Търново е така.

В това интензивно променящо се време, познано вече не само меда, но и жилото на свободата си, група ентузиастични създават във Велико Търново Туристическо дружество „Трапезица“ – тъкмо са започнали първите разкопки на еднотелния хълм. Хората мислят мащабно, стратегически – виждат големия потенциал.

Архитект Георги Козаров и Леон Филипов са главни инициатори за построяването на първата туристическа хижа в България – не къде да е, а на Царевец. Идеята допада и на останалите. На 14 май 1910 г. настоятелството на дружеството изпраща писмо номер 33 до цар Фердинанд Първи, с което го уведомява за взетото решение.

„От тайния кабинет на Негово Царско Величество“ одобряват и предоставят Царевец на грижовните стопани от туристическото дружество – царят дарява 500 лева, за да може те „все така усърдно да се грижат за запазването на търновските старини, които трябва да бъдат скъпи за всеки българин“.

И започва одисеята на един продължителен градеж, прекъсван от войни, от недостиг на средства, но никога – от недостиг на ентузиазъм.

За строителството е приет проектът на Леон Филипов (по-късно той изработва и релефна карта на България, която краси една от стените на хижа). На 7 май 1911 г. настоятелството на дружеството решава да се издаде нотариален акт за собственост на хижа и прилежащата площ. С писмо номер 5416 от 7 юли 1912 г. Градската община потвърждава, че кме-

тът ще снабди дружество „Трапезица“ с нотариален акт.

През 1907 г. дружеството издава първия туристически пътеводител за Велико Търново (и за страната е първи), а средствата от продажбата са за построяването на хижа.

Водените войни забавят строежа, но „доизкарването на дружествената постройка – хижа, от свършенка на която ще зависи бъдещата по-интензивна дейтелност на дружеството“, е винаги сред основните приоритети на туристическите дейци.

До началото на войната – 1912 г., хижа, изградена върху площ от 320 квадратни метра, е недовършена – непокрита, неизмазана. Не я подминава разрушителното земетресение през 1913 г. – срутени са подпорни зидове и стени от запад и север.

Средствата за продължаване на градежа са оскъдни, но до края на 1913 г. хижа е покрита. Опитите да се вземе банков кредит остават безуспешни. Но всички настоятелства, по време на чиито мандати се гради постройката, са гъвкави и изобретателни. Организируют се различни благотворителни инициативи, за да се набавят необходимите средства. Градинските увеселения са сред най-популярните форми на общуване през тези години и... начин да се подпомогне бюджетът за построяването на хижа. Търновчани посещават баловите и дават своята лепта за инициативата.

Най-сетне през 1915 г. е завършен в общ вид салонът, уредена е ученическа спалня, работи се по доизграждането на горния етаж, поправени са старите и е направена нова алея на хълма, поставени са

пейки. Дружеството вече има свой имот.

Следващият етап от изграждането на хижа е безплатен от доброволния труд на Търновския гарнизон, а военните коли се ползват безплатно за идеята. Включените в настоятелството офицери помагат и за оборудването на постройката. Военната болница предоставя стотина стари легла за ученическата спалня, общината подарява един шаграван, окръжното

инженерство отпуска безплатно материалите от разрушената Мъжка гимназия. А сградата е застрахована през 1922 г. за 400 хиляди лева при Чинувническото спестовно застрахователно дружество.

На 24 май 1922 г. тържествено се открива Първата туристическа хижа в България. Освещаването на хижа извършва Великотърновският митрополит Филип, а първи там нощуват делегатите от 15-ия Национален туристически събор.

Три дни по-късно е първата литературно-музикална вечеринка в салона, а първата театрална постановка в салона е „Арлезианката“ от Алфонс

Андерс. Построени са две ателиета, които да се ползват безплатно от художници, дошли да рисуват Велико Търново, а сред първите гости на тази атракция са 16 американски художници от Калифорния.

Леон Филипов организира през тридесетте години постоянна туристическа и историческа изложба. Първият етап от изложбата се открива на 24 май 1933 г., когато във Велико Търново идва царят, за да положи основния камък на Военния клуб, а вторият етап се открива през септември 1934 г. заедно с Четвъртия международен конкурс на византологите, водени от Кръстю Миятев и Иван Велков.

Пред хижа откриват и метеорологична станция от четвъртокласен тип – следят се температурата на въздуха, посоката и скоростта на вятъра, облачност, валежи, атмосферно налягане.

По време на Втората световна война тук са настанени германски технически лица, а на 15 септември 1944 г. – части от Съветската армия, бежанци от София и от други бомбардирани градове.

Туристическо дружество „Трапезица“ има главна заслуга за залесяването на Царевец – използван е труд на трудоващи, но другаде едва ли ще срещнете куриоза десетина затворници, които срещу плата от цигари и чифт гумеи цървули, вършат всякаква обща работа по хълма – от озеленяването до опазването на грьвчетата и старините от злосторници. Царевец все повече придобива вид на парк, където търновчани да правят своите градски разходки. Тази традиция се е запазила до 1980 година, когато хълмът е обявен за Архитектурно-исторически резерват.

42 години Първата туристическа хижа в България е неизменен център на активна туристическа и културно-просветна дейност за опознаване и опазване на родната природа. И най-важното – Велико Търново се превръща в обект на национален и международен туризъм.

На 30 декември 1944 г. хижа е отнета от грижовните стопани – Туристическо дружество „Трапезица“, и е национализирана. Никои не си спомня кога точно е разрушена. Днес тя може да се види само на снимки и в документалния филм „Дворецът на туристите“.

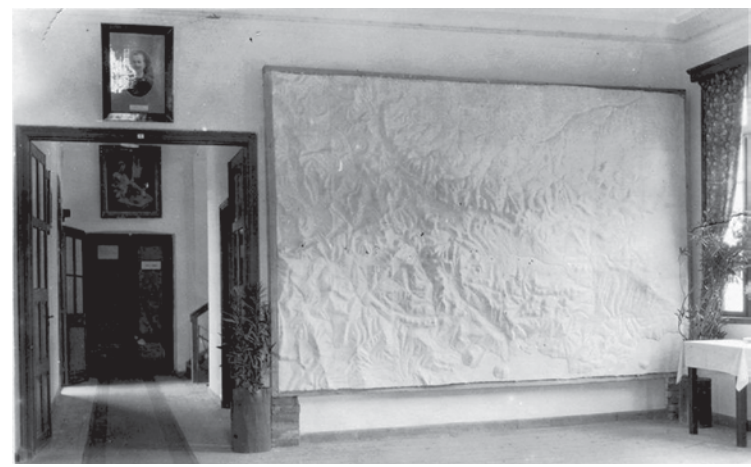
Румяна Николова

Догде, изиграна в края на май от Плевенския театър.

Първата туристическа забава е „Семейна туристическа среща“ с участието на музикално дружество „Лира“. Нито една вечеринка не минава без Военната музика на 18-и Етърски на Негово Царско Величество пехотен полк с капелмайстор Михаил Атанасов. Театралният кръжок пък изнася представлени в салона на хижа.

Туристическият дом създава своя библиотека и художествена галерия главно от даренията на г-р Стефан

№ 59-б Общински исторически музей – гр. Гоце Делчев

Забележителна културна дестинация в гр. Гоце Делчев е Общинският исторически музей. Намира се в централната част на града, на ул. „Хр. Ботев“ 26, и се помещава в голяма старинна къща, построена през 1877 г. Това е единствената барокова сграда в Пиринския край с интересна фасада и неповторима дърворезба, с гипсови орнаменти по таваните, прозорците, вратите и балкона.

Музеят е открит през 1979 г. и съхранява над 5000 документи и веществени материали. През 2013 г. по проект, финансиран от Европейския съюз, той бе изцяло обновен – както сградата, така и експозицията. И бе обявен за един от 100-те национални туристически обекта под номер 59-б.

На първия етаж впечатляват археологическите експонати, сред които се открояват части от тракийска колесница, тракийска керамика, статуи на Хермес, Нике и Аполон, олтарна маса от IV–VI век. Подобаващо място заемат експонати от построяния през II век от н.е. на 7 км от тук римски град Никополис ад Нестум край с. Гърмен, чийто наследник е сегашният град Неврокоп.

В музея са изложени археологически находки и множество монети от землището на селата Илинден, Копривлен, Гърмен, Рибново, Абланица, Плетена и други селища в района на Средна Места, които свидетелстват за културното равнище на местното население от праисторическо време и от времето на траките.

През Средновековието възниква днешният град Неврокоп и от тази епоха са експонирани в музея много керамични изделия, накити, монети.

По време на османското робство Неврокоп е значителен занаятчийско-търговски център и това е широко отразено в залите на музея. Възрожденският период е представен от процъфтяващите през XVIII и XIX век занаяти. Градът е имал около 20 звънчарски работилници, бакърджийство, грънчарство, самарджийство (около 100 дюкяна за изработване на самари), рударство и же-

лезодобив, мутафчийство (направа на козиняви торби, дисаги и др.). Както и табашки (кожарски) работилници, в които се обработват хиляди кожи, за да добият високо качество и еластичност, заради което намират голям прием на европейските пазари. От старинни експонати и снимков материал научаваме и за развитието на дърводелството, кираджийството, кондуржийството (обущари), куюмджийството (златари), хлебари, бозаджии и др., както и за прочутия в миналото Неврокопски панаир от 1 до 15 август, на който идвали търговци от цялата Османска империя, от Австро-Унгария, Франция и други европейски страни. Търговците отсядали в 21 хана, в града имало 22 фурни, а общият брой на дюкяните бил около 600.

Особено любопитни в музея са етнографските материали – образците на ръчно тъканите текстилни изделия и представените автентични празнични костюми от града и района в периода от края на XIX век и началото на XX век.

Умело преплетените багри по пъстрите халища, покрови, килими и престилки, чудните шарки и шевици по чорапите, възглавниците и цедилките, оригиналните носии и характерните музикални инструменти демонстрират завидните творчески дарби на местното население.

В една от залите са изложени ценни старопечатни книги, богат снимков материал за църковно-националните борби по време на Възраждането, килийното училище, участници в Македоно-одринското опълчение през 1912–1913 г., към за легендарния революционер Гоце Делчев, както и за поета-революционер Пейо Яворов – пръв кмет на града след освобождението му от турско робство през октомври 1912 г.

В приземния етаж на музея са написани имената на 60 загинали прогресивни дейци от района в периода 1925–1944 г. Тук същинска атракция за посетителите са запазените три карцерни килии за арестантите както преди, така и след 1944 г.

Споменаваме само част от експонатите в музея на гр. Гоце Делчев и препоръчаме да

го посетите – ще останете изключително доволни и удовлетворени от видяното. При групово посещение се изна-

сят беседи на високо професионално равнище. Входът за музея е 1 лв. за ученици и 2 лв. за възрастни и чужденци, а в

четвъртък работи безплатно. Почивен ден в понеделник.

Атанас Панчелиев

Туристически маршрут в Стара планина

Село Буново – хижа „Чавдар“ (2 часа) – хижа „Мургана“ (4 часа) – хижа „Кашана“ (1 час) – хижа „Свищи плаз“ (3.30 часа) – хижа „Паскал“ (1.45 часа) – гара Пирдоп (1.30 часа)

Село Буново има жп спирка на подбалканската линия, а по шосе е на 2 км от главния път София – Бургас. От центъра на селото се тръгва на север край Буновска река и се минава под моста на жп линията. В същата посока води широк каменен път, който следи левия склон на реката и скоро се достига почти отвесна скална грамада. След около 45 минути се достига долинно разширение, където Буновска река се събира с друга река. Маркираната пътека следи централната част на водогел в северна посока. По нея с не-

прекъснато плавно изкачване през букова гора и поляна се достига хижа „Чавдар“ (1300 м н.в., 40 места, вътрешни тоалетни и бани, локално отопление, туристическа столова, кухня).

От хижа „Чавдар“ се тръгва по червената лентова маркировка (Европейски туристически маршрут Е3) на североизток, през букова гора и поляни, по добре очертан път, и след около 50 минути се излиза на обширна билна поляна – платовидна заравненост западно от връх Баба, сред която има паметник. Следи се пътят и маркировката на изток, подсича се върхът от югоизток и след още 50 минути се достига седловината между него и връх Говедарника (1790 м н.в.) – първенец на Етрополска планина. От

седлото за около 30 минути пътеката изкачва върха (2.10 часа от хижа „Чавдар“). От Говедарника в продължение на 3 км (1 час) пътеката преминава през изключителния природен феномен Зъберите (скални спусъци, самотни канари, зъбери и огромни каменни блокове, в които са изваяни от природните стихии фантастични фигури). След около 30 минути се достига седловина между Говедарника и връх Мургана – местността Петте кладенци (3.40 часа). От нея се траверсират в югоизточна посока склоновете на връх Мургана, навлиза се в гората и след около 20-30 минути се стига хижа „Мургана“ (1400 м н.в., 60 места, етажни тоалетни и бани, локално отопление, туристическа столова и кухня).

От хижа „Мургана“ в североизточна посока за около 15 минути се стига билото източно от връх Мургана, където се намира малко непрекъсващо езеро. Продължава се по маркировката на Е3 и след още 10 минути се излиза при чешма. Маршрутът за седловина Кашана продължава в източна посока край паметник, връх Невижда и слиза на седловина Кашана, където е разположена хижа „Кашана“ (1365 м н.в., 30 места, отопление на твърдо гориво, вътрешни тоалетни и бани, туристическа столова и кухня).

Седловината Кашана е най-високата точка на Златишкия проход. От нея на север е Етрополе (16 км), а на юг – Златица (12 км). Тук завършва Етрополска планина и започва Златишко-Тетевенска планина – един от най-високите дялове на Стара планина.

Пътеката, по която се тръгва, следва трасето на Е3 в източна посока, скоро излиза от гората и почти по хоризонтал траверсира южните склонове на върховете Капалу и Кордуна. След това тя извежда на седловина в северозападното подножие на връх Свищи плаз (2 часа). От седловината при хубаво време може да се изкачи върхът, тъй като денувелацията е незначителна, а прекрасните гледки от него заслужават минимално усилие. Маркираната пътека траверсира северните склонове на Свищи плаз, докато се спусне до високото билно седло в североизточното му подножие. Продължава

Хижа „Кашана“

Хижа „Паскал“

се на североизток през връх Малък Свищи плаз и се слиза на седловината между него и връх Голяма Заноза. Оттук в югоизточна посока пътеката минава край геологопроучвателни шахти и постройки и слиза на горски път, който отвежда до хижа „Свищи плаз“ (1500 м н.в., 57 места, етажни тоалетни и бани, собствено ел. захранване, отопление на твърдо гориво, туристическа столова и кухня).

От хижа „Свищи плаз“ в източна посока през букова гора се излиза в местността Голямата поляна. Маркираната пътека (Е3) почти по хоризонтал пресича потока, идващ от каптирания извор Конски кладенец и излиза в местността Равна, където се кръстосват няколко пътеки. С обща посока изток-югоизток се върви успоредно и над горския пояс. Пътеката преминава край Големия извор (на 50 метра под и южно от нея), пресича Чернивитската

пътека (тя води към билния Косишки превал) и след около 500 метра югоизточно от това кръстовище достига хижа „Паскал“ (1350 м н.в., 50 места, вътрешни тоалетни и бани, собствено ел. захранване, отопление на твърдо гориво, туристическа столова и кухня).

От хижа „Паскал“, която е разположена малко над горския пояс, се навлиза в букова гора по маркираната пътека. Под гората се продължава надолу по опороен терен и се слиза в подножието на планината. Достига се река Скока и за известно време се върви по десния ѝ бряг. Малко по на юг тя се влива в друга река – Славица, а пътеката следи нейното корито. Минава се край чешма и се продължава по черен път до прелеза на жп линията. От него след 10 минути в западна посока се достига жп гара Пирдоп.

Йордан Йорданов,
експерт в БТС

Хижа „Чавдар“

Хижа „Мургана“

Хижа „Свищи плаз“

Поход „Рилски Чудотворец“ – 2017

За този поход разбрах съвсем случайно преди няколко години при посещение на Туристическия информационен център в гр. София в подлез на Софийския университет. Като човек, обичащ туризма, си казах: този поход е тъкмо за мен. Няколко дни сред природата, далеч от градската джунгла, нощуване на палатка и всеки ден нови природни красоти. Очакванията ми се потвърдиха и вече имам три похода зад гърба си.

Началото на поклонническия път „Рилски Чудотворец“ е поставен през 2010 г. Походът се провежда от 1 до 6 август с маршрут София - Рилски манастир. Събитието се организира по инициатива на Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ - магистърска програма „Християнско поклонничество“, с благословията на Софийската Света митрополия и с подкрепата на ОП „Туристическо обслужване“ при Столична община.

Маршрутът преминава през три от най-кра-

се отпава на живот в пълна самота, молитви, пост и лишения. Още приживе наричали Йоан земен ангел и небесен жител. Заради голямата му вяра и духовност Бог му дал дарбата да помага на хората и да върши чудеса. Провъзгласен е за светец от Българската православна църква.

На 18 август 946 г. св. Йоан напуснал този свят. Мощите му първоначално били пренесени в Средец и съхранявани в продължение на два века. През 1195 г. цар Асен ги пренесъл в столицата Търново. По време на турското владичество през 1496 г., след като получили разрешение от султана, монасите от Рилската обител върнали мощите на светеца от Търново в основания от него Рилски манастир. Основна заслуга има Кера Мария, вдовицата на султан Мурад, известна като покровителка на християните. Тя успява да издейства нареждане от търновския съдия за пренасянето на мощите в Рилския манастир.

За 8-ми пореден път тази година около 200

Георги Победоносец“, откъдето през 1469 г. са пренесени в Рилския манастир мощите на св. Йоан Рилски.

След службата в храма с трамвай от Съдебната палата потеглихме за „Княжево“. Фактически за голяма част от нас това беше единственият превоз по време на целия поход. От кв. „Княжево“ се качихме за около 4 ч. и 30 мин. до хижа „Планинска песен“. На откритата естрада до хижа организаторите проведоха инструктаж и ни запознаха с програмата на похода. Последва кратко представяне на участниците, а те не бяха малко - около 200 човека. Повечето се настанихме на палатки до хижа, а желаещите да спят под твърд покрив се установиха в близките хижи. Първият ден премина сред нови запознанства и бодро настроение за предстоящия няколкодневен преход.

На втория ден потеглихме към следващата цел - с. Ярлово. Сутринта, преди да тръгнем, бе отслужена литургия в параклиса „Св. Йоан Рилски“ в близост до хижа

яхния. Понеже по това време се пости, бобът също беше постен. Въпреки това ни се услади много след дългия изтощителен преход. След вкусната вечеря и беседите край лагерния огън се ориентирахме към лягане. На изморените походници, които нямаша сили да подготвят палатки, се предостави възможност да нощуват в храма само със спалните си чували. Останалите сглобихме палатките в църковния двор.

На третия ден потеглихме към с. Белчин. Маршрутът ни минаваше през планината Верила. На жените и децата, както и на изморените от прехода походници, бе осигурен транспорт до селото. Останалите навлязохме в планината. Верила е малка планина, граничеща на север с Витоша, на североизток с Плана, а на юг - с Рила. Тя е бедна на води, откъдето идва и тракийското ѝ име Безводна, антоним на Рила - водна планина. Затова бяхме предупредени да се запасим с повече вода за пиене.

Преходът беше дълъг и в късния следобед пристигахме в с. Белчин. То е разположено в долината между планините Рила, Верила, Витоша и Плана. Намира се на 50 км от София. Именно стратегическото място на селото е довело до издигането в миналото на голямо селище над него, известно като „Цари Мали град“, което се предполага, че означава „Малък Цариград“ - гнес популярна туристическа дестинация.

След проведената служба в местния храм „Св. Апостоли Петър и Павел“, почивахме и пазарувахме в местните магазинчета. На вечеряване се изкачихме на историческия комплекс „Цари Мали град“, където разположихме палатковия лагер. И тук гостоприемните домакини ни посрещнаха с вкусна боб яхния, осигурени бяха и други екстри, като чаша вино и бакалавички за десерт. Въпреки умората вечерта запалихме лагерен огън, беше весело, звучаха гайди, песни и се играха хора.

Четвъртия ден се насочихме в подножието на Рила планина. Пътят ни мина през с. Клукура. В местната църква „Св. Димитър Солунски“ за пореден път ни очакваше обилна почерпка с постни ястия, като филии с домашно сладко и лютеиница, варени самоковски картофи, маслини и билков ароматен чай. След проведената служба в храма хапнахме, направихме почивка, наляхме си студена вода и потеглихме отново на път. След дълго ходене пристигнахме в подножието на Рилските езера. Тук групата се раздели на две. По-изморените се насочиха в посока курорта „Паничище“, към седалковия лифт, а останалите тръгнахме пеш към звучно назовамата пътека „душевадка“. Двете групи трябваше да се съберем на хижа „Рилски езера“, където щеше да бъде разположен палатковият лагер. Едната група, с която тръгнахме пеш нагоре, мина през хижа „Ловна“. Така наречената пътека „душевадка“ всъщност не се оказва толкова страшна. Да, беше стръмно, но не усетих затруднение поради многото красиви места, през които минаваше и от които се откриваха прекрасни гледки. Привечер пристигнахме до хижа „Рилски езера“.

В петия ден от похода потеглихме към последната ни дестинация - Рилския манастир. Пътят ни мина покрай Седемте рилски езера. Същата, Окоето, Бъбрека, Близнака, Трилистника, Рибното езеро и Долното езеро са удивителни природни забележителности и част от 100-те национални туристически обекта. На езерото Бъбрека се извърши водосвет. В почивката направихме снимка за спомен, имаше и съревнование с лицеви опори. Пътят нагоре беше стръмен, групата беше голяма и напредвахме бавно. Това обаче не ни правеше голямо впечатление, защото пред нас непрекъснато се откриваха нови природни красоти. Разбира се, покрай всяко езеро се спирахме

да се насладим на гледката и да си направим снимка за спомен. След езерата се качихме на билото, последва дълго и продължително спускане към Рилския манастир. Със слизането надолу природният пейзаж започна да се променя, от гола скалиста местност до гъсти вековни гори. Привечер пристигнахме в околностите на манастира. Посрещнати за добре дошли с хляб и сол, всички походници изчакахме да се съберем. След това, тържествено, с песнопения и хоругвата на св. Иван Рилски начело, влязохме в манастира.

Рилският манастир, един от най-значимите културни паметници в България, символ на България, ни посрещна със своята неповторима атмосфера. Поклонихме се в храма „Рождество Богородично“ и ни настанаха в манастира.

6 август - последният ден от похода - съвпадна с големия християнски празник Преображение Господне. Рилският манастир беше пълен с миряни, цареше празнична атмосфера. Този ден имахме повече свободно време да се разходим в манастира, да си направим снимки и да опитаме известните манастирски мекици. Като специални гости-поклонници на манастира имахме възможност да хапнем вкусна рибена чорба в манастирската магерница.

След обяда потеглихме към пещерата, в която св. Иван Рилски е прекарал повече от 7 години от живота си. Намира се само на 3-4 километра от Рилския манастир. Чувството от преминаването през пещерата на светеца чудотворец трудно би могло да бъде описано с думи.

На връщане потеглихме към чакащите ни автобуси за София. Участниците си разменихме координати и си пожелахме пак да се срещнем на следващия поход.

Това преживяване за мен беше приключение, изпитание и обръщане към вярата.

Ивайло Дончев

сивите български планини - Витоша, Верила, Рила, и завършва в самата Рилска света обител. През шестте дни на прехода до манастира участниците изминават пеш повече от 100 км, като нощуват на палаткови лагери в района на различни населени места. Поради продължителните и по-трудни преходи в маршрута се препоръчва участниците да бъдат физически здрави и подготвени. Необходимо е всеки да си направи планинска застраховка, както и да подбере правилно необходимата му екипировка. За улеснение на походниците част от багажа, като спален чувал, шалте и палатка, се пренасят с осигурен транспорт и се доставят на мястото за лагеруване.

Малко история. Походът е посветен на българския светец св. Иван Рилски. Самият той е живял през X век по времето на цар Петър. Първоначално бил монах в манастир, но впоследствие

поклонници извървяхме част от маршрута по „пътя на мощите“ на светеца. Трябва да се уточни, че поклонническият поход не обхваща пълния маршрут, който тръгва от старата столица Търново през Никопол, Враца, София и завършва в Рилския манастир. Шестдневният поход включва само етапа от София до Рилския манастир. В последните години група ентузиастични поведждат и пълния преход от гр. Велико Търново и впоследствие се включват към софийската група.

Как протече самият поход. На 1 август в 9:00 ч. се проведе тържествена литургия в храма „Св. София“. След това натоварихме палатковото оборудване в специално осигурения ни бус и всички походници потеглихме с литийно шествие с кръста, иконата и хоругвата на св. Йоан Рилски. Следващата спирка от маршрута беше в ротондата „Св.

„Кумата“. Това е един от най-високо издигнатите храмове в България - 1745 м н.в. Не се знае кога точно е построен, но се смята, че е въздигнат на мястото, където са преносили мощите на светеца, когато за последен път са пренесени от Търново в Рилския манастир през 1469 г. На обяд пристигнахме на Черни връх, където обядахме и правихме снимки за спомен. Отпочинали, потеглихме по билото на Витоша и последва продължително спускане към южната част на планината. Привечер пристигнахме в околностите на с. Ярлово. Всички походници се събрахме и тържествено, с песнопения и с хоругвата най-отпред на св. Йоан Рилски, влязохме в селото.

След службата в големия храм в селото „Св. Неделя“ ни очакваше приятна изненада. Местните баби от църковната енория ни бяха приготовили огромен казан с боб

Двеста и тридесет години алпинизъм

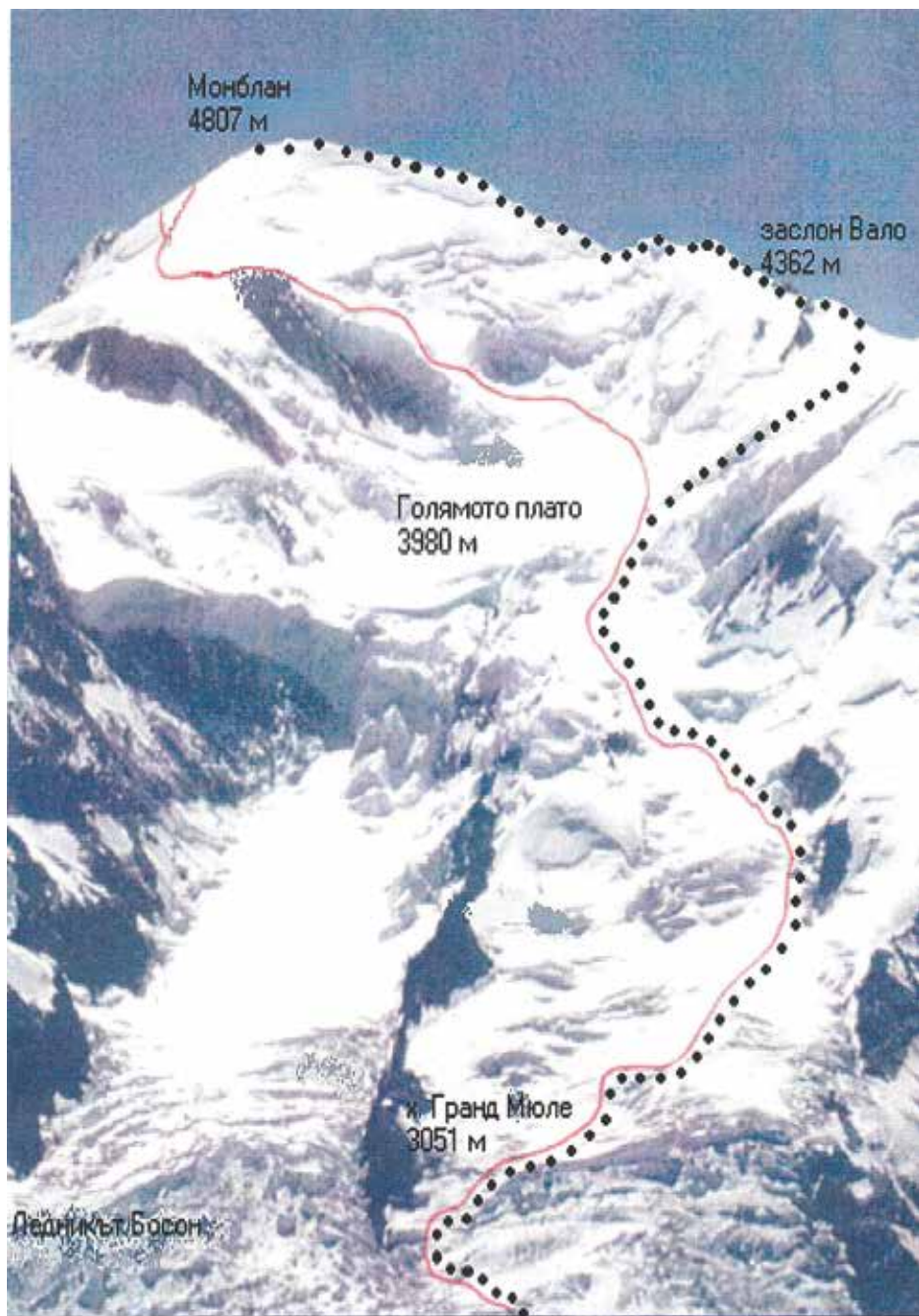
Няма друг връх в света, който да е така тясно свързан с историята и развитието на алпинизма в световен аспект, както първенецът на Стария континент – Монблан, защото с първото му изкачване се ражда и алпинизмът. Ето как става това.

През 1741 г. се разкъсва булото на неизвестността около „Белият великан“, както по това време са наричали върха. Англи-

чаните Уилям Уиндхем и Ричард Покок, тежко натоварени и екипирани като на завоевателен поход, потеглят по склоновете на върха и стигат до... 1960 м! Паметно първо начинание!

През 1760 г. в селцето Шамони пристига младият женевски учен Орас Бенедикт дьо Сосюр. Твърде млад – едва 20-годишен, той има широки познания и интереси по ботаника, физика, геология и метеорология. От височината на връх Бреван

(2525 м), на която той се изкачва, се открива прекрасна панорама към цялата верига на юг от Шамони, увенчана с гордото чело на Монблан. При тази великолепна гледка Сосюр е завладян от мисълта да се изкачи на гордия връх. Неговата идея е продиктувана от чисто научни интереси. На най-високата точка на тази огромна снежно-ледена пирамида Сосюр очаква да разреши редица проблеми, все още неизвестни за науката, и

— Първо изкачване на Жак Балма и д-р Мишел Пакар - 1786 г.
..... Първо българско изкачване на д-р Иван Малеев - 1903 г.

Жак Балма показва пътя към върха на проф. Сосюр – ражда се алпинизмът

заради това обещава голяма парична награда на този, който пръв намери път към върха.

Започва време на борби, надежди и разочарования. Път към най-високата точка на „Бялата планина“ търсят най-смелите ловци на диви кози и най-опитните местни водачи. Историята е съхранила имената на мнозина смели мъже, които в продължение на 15 години търсят път към най-високата точка на Стария континент. Всяко от тези имена заслужава почит и уважение, но между тях особено се откроява това на Марк Теодор Бури. Художник и литератор, псалт в Женевската катедрала, той напуска службата и дълги години се бори за победа над гордия властелин, но напразно. Сломен и побелял старец, той все още блещува по несбъднатата си мечта и започва да вярва, че е бил там, горе, където най-високата точка пробожда небето. За съжаление именно този всеотдаен планинар след побе-

дата над върха става източник на преднамерена дезинформация.

1786 г. се оказва решаваща. Към върха поемат две групи. В района на Гран Плато към едната се присъединява Жак Балма, ловец на диви кози и търсач на кристали. Малко след това поради ненадежно започналата снежна буря и виелица групата е разколебана и се връща. Неканеният гост обаче не я последва. Той изостава незабелязано, пренощува в снежна дупка върху леда, а на другата сутрин при ясно и хубаво време открива път към Монблан. Да се изкачи още същия ден на върха, Жак Балма може, но не се решава. Пък и кой ще му повярва? Слязъл в Шамони, той споделя своето откритие с д-р Мишел Пакар, който нееднократно е търсил път към върха, без да е заинтересован от обещаната голяма парична награда, воден е от чисто планинарски и научни интереси.

В пълна тайна, натоварени с тежката апаратура на д-р Пакар – термометър, бу-

сола и барометър, но без специални алпийски съоръжения – котки, въжета и ледокопи, двамата поемат към върха. На 8 август 1786 г. в 18 часа и 23 минути, след трудно и опасно изкачване, измъчвани от глад и жажда, Жак Балма и д-р Мишел Пакар са на Монблан. Въпреки умората и напредналото време, в продължение на час д-р Пакар извършва своите научни наблюдения и при пълнолуние поемат обратния път. Победата е блестяща, а посрещането в Шамони – триумфално. За съжаление тази първа победа над планината е помрачена. От силното слънце по склоновете на Монблан д-р Пакар е получил снежна слепота и при влизането в Шамони той е воден за ръка от Жак Балма. Това дава повод на Марк Бури да отправи клевети по адрес на д-р Пакар и в едно свое описание за изкачването на върха да го представи като жалка и смешна фигура. Жак Балма не възразява, а д-р Пакар, огорчен, се

отказва от защита. Така в продължение на цял век истината около първото изкачване на първия връх на Европа остава забулена в тайни. Д-р Пакар получава заслуженото едва след честването на 100-годишнината от изкачването на върха.

Жак Балма - единственият герой, получава големи почести и възнаграждения и става знаменитост. От краля на Сардиния и Пиемонт той е удостоен с благородническата титла „Балма дьо Монблан“, а Александър Дюма го нарича „Христофор Колумб на Монблан“. Една година по-късно, придружен от 18 носачи и воден от Жак Балма, на върха се изкачва и самият Сосюр - вече професор и учен от световна величина. „Аз тропнах с крак по-скоро от чувство на гняв, отколкото от удоволствие. Аз не вярвах на очите си и мислех, че сънувам“ - казва по-късно професорът. Въпреки умората и той, както и д-р Пакар, провежда редица наблюдения, най-вече върху отраженията на височината върху човешкия организъм. Поради голямото и историческо изкачване на върха от Сосюр генят 3 юни 1787 година е обявен за РОЖДЕНА

ДАТА НА АЛПИНИЗМА.

Тринадесет години по-късно (1800 г.) е изкачен и най-високият връх на Австрия - Гросглокнер, който с пълно основание получава правото да се нареде непосредствено след Монблан в славния летопис на световното планинарство, защото, ако Монблан дава на света алпинизма, то Гросглокнер потвърди неговото съществуване. И още един много популярен връх в Алпите има съществен принос в историята и развитието на алпинизма - това е един от най-красивите върхове на света и емблема на Алпите - Матерхорн. След 18 неуспешни опита - 15 от италианска страна и 5 от швейцарска, на 14 юли 1865 г., с цената на четири жертви, групата на англичанина Едуард Уимпър успява да стъпи на острия му връх - алпинизмът от движение става СПОРТ.

В следващите няколко десетилетия дръзновените алпинисти изкачват всички трудни и популярни върхове на Алпите. После се прехвърлят на Кавказ, Памир, Тянь-Шан, Андите и Кордилерите. През 50-те години на XIX век идва ред и на най-високите върхове на планетата - седем-

и осемхилядниците на Хималаите и Каракорум.

Седмдесет години, след като е отбелязана първата дата от историята на алпинизма, на 22 декември 1857 г. в Лондон е основан и първият в света алпийски клуб. Към кандидатурите за членове обаче се предявяват много строги изисквания - кандидатурите да имат изкачвания над 4000 метра, въпреки че най-високият връх на Великобритания е само 1343 м. Второто изискване е кандидатите да са от елитното общество. Това не пречи клубът бързо да набере достатъчно на брой членове. Пет години по-късно е основан и Австрийският алпийски клуб, което е едно голямо събитие не само за Виена, но и за цяла Австрия, защото само за броени дни в клуба са записани 627 души... После се зареждат Швейцарският (19 април 1863 г.), Италианският (4 октомври 1863 г.). Негов основател е Куитино Села, на когото се приписват думите: „Ако всички италианци - мъже, жени, деца и възрастни - се изкачат поне веднъж на висок връх в нашите планини - обещавам, че ако стана министър на финансите, ще отменя всички данъци.“

Развитието на българския алпинизъм започва твърде късно - едва на 19 ноември 1929 година. Негови учредители са 18 млади, предимно студенти, получили образованието си в реномираните университети на Западна Европа. Наред със следването си някои от тях се пристрастяват и към модното по това време планинарство и алпинизъм. Така на 1 август 1895 г., с дръзновението на своите 24 години, Параскев

Едва след 100 години д-р Мишел Пакар е реабилитиран

Стоянов, с помощта на водач, се изкачва на връх Гран Комбен (4318 м). „Когато се прибрах в България, самият Алеко Константинов ме поздравя и козирува“ - ще напише в спомените си Параскев Стоянов. По поръчение на ЦН на БТД през 1929 г. той издава и първото „Практично и пълно ръководство на туризма“, в което отделя една глава и за техниката, тактиката и екипировката на алпинизма.

На 3 август 1903 г. друг български студент във Франция - Иван Малеев, пак с

помощта на водач, се изкачва и на европейския първенец Монблан. От 4807 м той е запленил от панорамата пред очите му и възкликва: „Монблан! Да, на неговия връх съм и щастлив съм. За тази наслада, що изпитах, Алфредо (водачът му), тъй съм благодарен!“ Под формата на писма до своята сестра, която предната година заедно с него не е успяла да се изкачи, Иван Малеев издава книгата си „Възкачването ми на Монблан“. И двете книги днес са библиотечна рядкост. Така започва истори-

ята и развитието на българския алпинизъм. Преминал през върховете на Рила, Пирин и Стара планина, нашият алпинизъм напуска границата ни, за да осъществи редица популярни и трудни изкачвания в Кавказ, Памир, Тянь-Шан, Андите, Кордилерите, Каракорум и Хималаите. Към днешна дата нашите алпинисти са на път да съберат в актива си всичките 14 осемхилядника на планетата - нещо, което са направили само 35 алпинисти.

Доц. Сангю Бешеб

2003 г. - Пловдивчани изкачват Монблан 100 години след постижението на своя съгражданин. На върха е плакетът на град Пловдив

Преди 105 години

Връх Шейновец - там, където започва Балканската война

В най-източните Родопи на ридата един връх се издига на 704 метра, с което заема водещо място сред околните върхове Нишаналач, Порязя, Миндова могила и още няколко върха, които с малко надвишават 600-те метра. Връх Шейновец играе важна роля не само в географско отношение като първенец на ридата, но и в историята на България и Османската империя.

На 5 октомври 1912 г. става първото сражение между български и турски граничари, в което българското командване бързо успява да превземе турския пост и да овладее граничното било Гората. Събитие, белязало началото на Балканската война.

Днес на 704-метровата височина, на самия връх е издигнат монументален паметник в памет на загиналите 14 български войници. По традиция всяка година на 5 октомври тук се провеждат възпоменателни тържества.

Подходът до върха е от с. Мезек, откъдето води асфалтов път. Това е и пътят за известната крепост Нептзикон (5 км). Нагоре към върха асфалтовият път още 10 км е по-тесен, а настилката леко нарушена. Път към върха има и от юг през с. Вълче поле, но той е коларски и доста по-дълъг.

Противно на Тракийската гробница и крепостта в землището на с. Мезек, където не само в празнични, но и в делнични дни има много туристи, до връх Шейновец се изкачват малцина. Това навярно се дължи най-вече на оскъдната информация - както за върха като туристически обект, така и за мястото му в нашата история.

А панорамата, която се открива от този най-висок връх в района, е прекрасна. Надвечер, далеч на изток, се забелязват светлините на гр. Охрид, а в ясни и слънчеви дни може да се порадват и на водите на Бяло море. Връх Шейновец е в непосредствена близост както до Турция, така и до

Гърция.

Текст и снимка: Доц. Сангю Бешеб

От Петковден до Димитровден не се започва нищо ново

Народните обичаи са вид жертвоприношения, чрез които се изказва благодарност на предците за оказаната помощ. Такъв характер имат раздаването на първите узрели плодове, курбаните и службите, както и поминалните обреди (задушниците).

В някои райони на България празнуването е свързано с вярването, че всяко семейство и всеки дом имат невидим покровител. Светецът предпазва от приближаващи бедствия и нещастия, помага за успехи в личния и стопанския живот. За него семейството периодично приготвя стопанова гозба, курбан като знак на почит и благодарност към свръхестествения покровител.

Петковден е един от най-тачените празници в народната традиция. Св. Преподобна Параскева, или Петка Българска, се счита за покровителка на българския народ и на семейството. На 14 октомври православните християни палят свещи и се молят най-вече за здраве, защото светицата е лечителка и пазителка от „страшни“ болести.

Легенди разказват за безброй чудотворни изцеления, извършени от мощите ѝ - сакати прохождали, слепи проглеждали, страдащи от тежки болести изведнъж се оказвали здрави. Счита се, че най-голяма е силата ѝ при проблеми с очите, психически разстройства и безплодие. И до днес съществува практиката болни да пренощуват в манастири или параклиси, носещи със себе си дарове. Те обикновено

обкичват иконата ѝ с нова кърпа и китка босилек

На Петковден е завършектът на земеделския и животновъдния годишен цикъл. На този празник става разплащането с наетите за лятото ратаи, овчари, жътвари и спазаряването им отново, което на много места се съпровожда с угощения и „коч курбан“. За него овчарите дават жертвено животно, а стопанките месят хляб и точат баница с пожелание „да се точат агънца и овцете“, т.е. да се раждат много.

Обикновено на Петковден се прави и обредното заплождане на домашните животни, наричано „мърлене“ или „овча сватба“ - пускане на кочовете при овцете за оплождане. Докато трае заплождането, жените не трябва да вършат никаква женска работа, за да се роди здрав добитък и да не се „заплитат червата на агънца“. Всяка домакиня омесва и раздава пита с името на светицата-закрилница, с пожелание за здраве и богат приплод на домашните животни.

С Петковден започва периодът на годежите и сватбите и из къщите тръгват сгядници годежари. Във фолклорния календар 12-те дни между Петковден и Димитровден

имат сакрален смисъл.

Това е своеобразен преход между годишните времена - народът ни казва, че от Димитровден започва зимата. По това време не бива да се започват нови дейности, защото са обречени на неуспех. Според народните вярвания този 12-дневен период е много опасен. Наричат го „Вълче погано“. Жените не бива да докосват вълна, да кроят и шият дрехи за мъжете си, за да не бъдат нападани овчарите и стагата им от вълци. Вярва се още, че ако някой мъж облече дреха, кроена и шита през тези опасни дни, когато умре, душата му ще вампиряса или ще се превърне във върколак.

Света Петка е светица на

Скална църква „Св. Петка“ в Трън

петъчния ден, както се разбира и от името ѝ. Покровителка на жените, рогилките и дома, тя строго следи да се почита нейната памет всеки петък. В този ден от седмицата жените не похващат домашна работа - не предат вълна, не перат, дори не се мият, спазват строга забрана за полови контакти. Ако тези забрани бъдат нарушени, св. Петка ще се яви превърната в змия и ще накаже хората с болести и дори със смърт.

На 26 октомври се чества свети Димитър. Според историческите хроники, свети Димитър е живял през III в. Баща му е бил градоначалник на Солун. След смъртта на родителите си Димитър Солунски получава висок военен пост, изискващ преследване на християните. Вместо това той избрал мисията да бъде техен покровител. Император Галилей бил безкрайно недоволен, многократно нареждал на Димитър да се откаже от християнската вяра. Заради неподчинението си, Димитър бил прободен с копие на 26 октомври 306 г.

Според народните вярвания с идването на Димитровден идва и зимата.

В най-разпространената легенда за свети Димитър се разказва за семейството на един рибар, което нямало деца. Мъжът и жената всекидневно се молили на Бог да ги дари с рожба. Един ден рибарят уловил рибка, която с човешки

глас го помолила да я пусне и той го сторил. Рибарят хванал втори път същата рибка, но отново я пуснал. Когато за трети път мъжът уловил рибката, тя му казала, че трябва с жена му да я сготвят, да я изядат и да заровят костите ѝ под яслите на кобилата им.

След като го направили, кобилата родила 2 жребчета, а жената на рибаря - две момченца, които кръстили Димитър и Георги. Когато пораснали, двете жребчета се разделили. Георги предупредил Димитър, че ще разбере дали е умрял, ако види от стряхата да капе кръв. Един ден Димитър наистина видял това и тръгнал да търси брат си, но открил, че той е погубен от змей. Тогава Димитър прину-

дил змея да върне душата на Георги, което и станало. Така двамата братя се понесли към небесата, където си поделили годината: за Георги лятото, за Димитър - зимата.

Поверия

В старопланинските райони стопаните следят на Димитровден „полазника“, т.е. госта, който пръв ще прекрачи прага на къщата. Ако той е добър и имотен човек, вярват, че идващата година ще е здрава и изобилна.

Наричат деня и „Разпуст“, защото тогава се разпускат ратаите, наети на Гергьовден за полска работа.

На трапезата се поднася пита с ябълки, баница с ябълчинки или печени ябълки.

Ако срещу празника месечината е пълна, пчелите ще се роят и кошерите ще се пълнят с мед, а кошарите ще са пълни с агнета.

Иманярите вярват, че в нощта на Димитровден небето „се отваря“ и заровените жълтици проблясват със синкав пламък.

На 27 октомври се отбелязва денят на св. Димитър Басарбовски, живял в колиба, водил богоугоден живот и изцелявал болни. Той винаги е изобразяван с бяла брада, от която започва да падат първите снежинки.

Тогава се отбелязва и Денят на св. мъченик Нестор - името му означава „човек, който се помни, мъченик“.

Този ден е известен и като Мишинден или Пуганци

В народните поверия на Мишинден домакинята маже с говежда тор комина, праговете на дома и хамбарите, за да замая очите на мишките.

На този ден не се работи женска работа, никой не бива да се докосва до дрехи, хамбари и плевни и до всичко, което може да пострада от мишките.

Жените не трябва да държат остри предмети, да режат с нож и ножица, нито да шият с игла или да плетат с куки.

На 8 ноември е Архангеловден. Според християнската религия, седем са първенстваващите ангели, наречени Ар-

хангеловден е християнски празник, който се чества всяка година на 8 ноември в чест на „съборното единство на ангелските чинове“. Според българските народни вярвания Архангел Михаил е един от братята светци-юнаци, на когото

се курбан и се пекаат така наречените рангеловски хлябове, които са два вида: боговица и рангелово блюдо. Освен това, в задушниците ястия на софрата се включват и овнешко или шилешко, варено жито, фасул и червено вино.

Архангеловден е християнски празник, който се чества всяка година на 8 ноември в чест на „съборното единство на ангелските чинове“. Според българските народни вярвания Архангел Михаил е един от братята светци-юнаци, на когото

при подялбата на света се паднали душите на мъртвите

Той взима душата на умирация, подавайки му обикновено ябълка (китка). По тази причина той бива възприеман като ангел на смъртта и оттук идват народните му названия - душевадник, вадидушник.

В съботата преди празника се прави Архангелската (Рангеловската) задушница - една от най-големите през годината, която е в пряка връзка в представата за свети Архангел Михаил като ангел на смъртта. И за задушницата, както и за патронния празник на светеца, се приготвят специални обредни хлябове, наречани Рангелово блюдо, Рангелов хляб, Архангелово и др., които по външен вид и названия повтарят основните хлябове, приготвяни за погребение. Най-възрастният човек в дома разчупва хляба на кръст и изрича думите „Свети Архангеле, Свети Никола и вси светци, помагайте ни, почитаме ви и сечем колач да се роди мъж до тавана!“ Силва отгоре вино от пръстена паница, а домакинята събира с шепи виното и го разпръсква навсякъде в къщата за бекет. Тя също изрича думите „Свети Архангеле, Свети Никола и вси светци, помагайте ни, почитаме ви и сечем колач да се роди жито до пояс! Сега с що можахме, а догодина с що искаме! Сега с паница, догодина с бакъра!“

На някои места в родината ни домакинята разчупва обредния хляб и дава на всекиго. Къшеят хляб трябва да се поеме с две ръце и да се изрече благослов.

Българите са вярвали, че ако умирацият се усмихва, значи Архангел Михаил му е подал златна ябълка

На този ден черпят Ангел, Ангела, Алина, Ангелина, Ангелинка, Анжел, Анжела, Архангел, Гавраил, Гаврил, Мила, Милко, Милка, Милан, Милен, Милена, Миленка, Михаил, Михаел, Михаела, Михаила, Огнян, Огняна, Пламен, Пламена, Рада, Ради, Радивой, Радина, Радка, Радко, Радул, Радмила, Радослав, Радослава, Ростислав, Ростислава, Радостин, Радостина, Райко, Райна, Райчо, Рангел, Рая, Раян, Руси, Серафим и производните им.

На 9 март 1500 г. от Лисабон за Индия тръгна голяма търговско-военна експедиция от 13 кораба (за съжаление днес не знаем техният тип и тонаж). Екипажите им общо били около 1500 души, сред които повече от 1000 „подбрани и въоръжени мъже“. Целта била да се установят търговски отношения с Индия по възможност с мирни средства, но „... да не се прекратява начинанието, въпреки всяка съпротива“, както гласела заповедите. Пътят лежал покрай Африка и нос Добра надежда.

За главнокомандващ на ескадрата португалският крал дон Мануел назначил благородника Педро Алвареш Кабрал.

На 22 март флотилията, след като загубила един кораб, поела от Сао Николоа – централния остров на архипелага Зелени нос (дн. Кабо Верде), право на юг и прекосила екватора. После обаче завляла на запад и на 22 април 1500 г. наближила бреговете на днешна Бразилия. По време на този преход корабите се отклонили на 15 градуса дължина от набелязания южен курс – което на географската ширина на нос Корумбан в днешна Бразилия е около 1600 км.

До ден днешен се спорят дали Педро Кабрал нарочно или случайно се отклонил толкова далеч на запад. Капитанът на един от корабите – Бартоломео Диаш, го посъветвал да остане в южното полукълбо, но далеч от африканския бряг, чак докато стигне нос Добра надежда. Други автори споменават, че Вашку да Гама, позовавайки се на личния си опит, предлагал на Кабрал да избягва бреговете на Гвинея и да плава от островите Зелени нос право на юг, докато стигне до географската ширина на Добра надежда.

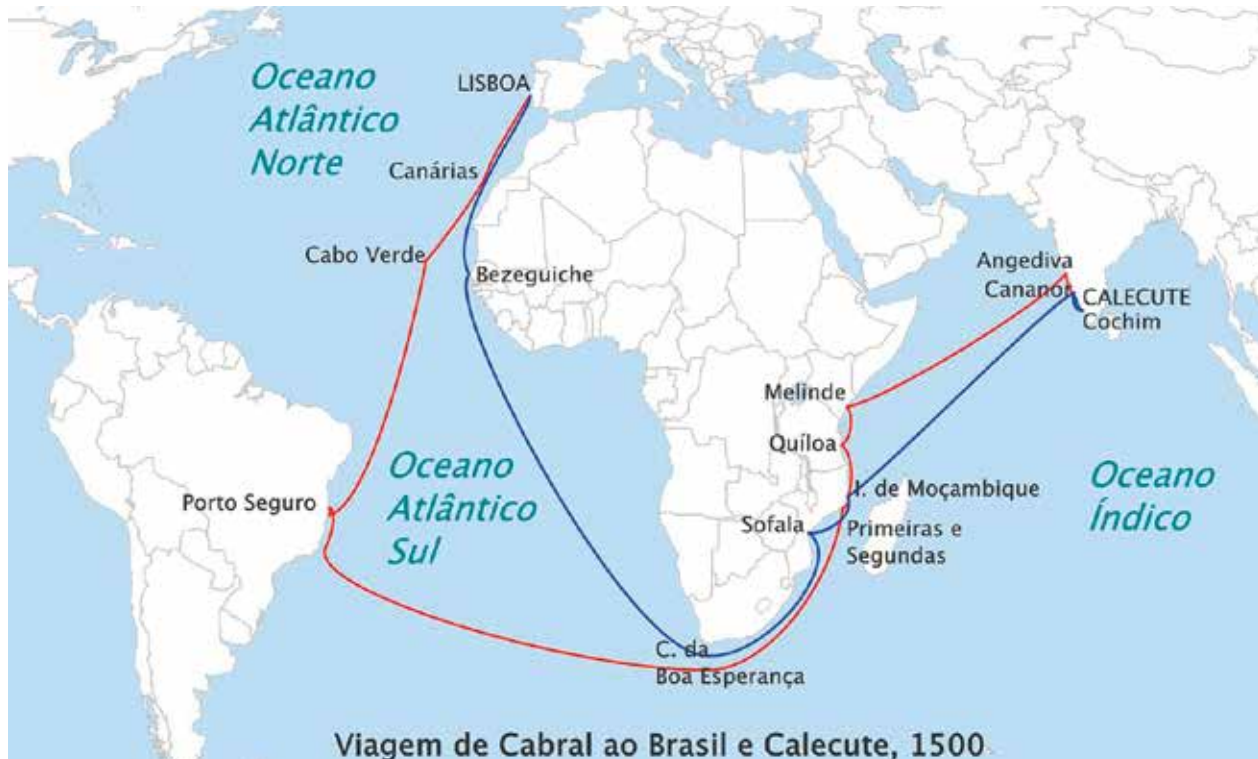
Следвайки този курс, корабите на Кабрал прекосили 4 морски течения: Северното пасатно – което ги отнесло на запад, Екваториалното противотечение, Южното пасатно (отново на запад) и накрая били повлечени от Бразилското течение на югозапад.

На 21 април се появили признаци на земя: морето влечело треви и отчупени клони.

На другия ден се появила и земята, която Кабрал нарекъл остров Вера Круж (Истински кръст).

Днес изчисленията показват, че корабите на експедицията не са правили съзнателно и нарочно завои на запад с намерение да открият земя – те плавали на юг към нос Добра надежда, а теченията просто ги отклонявали на запад, докато се появила суша. С други думи: откриването на Бразилия на 22 април 1500 г. било чисто и просто въпрос на късмет.

И все пак португалски и бразилски историци твърдят как организаторите и водачите на експедицията на Кабрал

съчинение със заглавие „Esmeraldo de Situ Orbis“ („Изумруд за положението на Земята“). Оригиналният ръкопис и пълните преписи от него не са достигнали до нас. В „Изумруд...“ а смътно се споменават някакви земи отвъд океана, като

менават конкретни имена на възможни откриватели на Южна Америка: несъмнено все някой е плавал дотам преди 1498 г., но кой точно и кога, просто не е известно.

Отделни историци предполагат, че ако все пак бъде посочено

А на 22 април 1500 г., за да проучи новата земя, Кабрал изпратил моряка Николоа Куельо, участник в първата експедиция на Вашку да Гама. След като слезъл на брега, Куельо установил първия контакт с туземците, които били

ред изпратил отделно писмо до крал Мануел, което сетне се превърнало в най-важния извор на информация за откриването на Бразилия. За етнографите е много интересно подробното описание на първите срещи (напълно миролюбиви) с бразилските индианци, външния им вид, домовете, начина на живот, оръжията и украшенията, включително и втулките за устни, които много впечатлили мореплавателите.

Тъй като се подозирало, че новооткритата земя може би се намира откъм испанската страна според прочутия договор от Тордесиляс, подписан през 1494 г., с който била прокарана разграничителната линия между испанските и португалските новооткрити земи, писмото на Перо Ваш де Каминя било обявено за държавна тайна и станало известно едва през 1817 г.

Диогу Диаш – брат на Бартоломеу Диаш и капитан на един от корабите на експедицията, посетил индианско село на 10 километра от брега. При завръщането си той съобщил, че домовете на туземците представляват дълги къщи, за храна използват хляб от маниока, семена на диви растения, горски плодове и риба, а те самите спят в хамаци.

Педро Кабрал оставил в района на Порто Сегуро двама осъдени престъпници. Това било обичайна практика в онази епоха. И макар португалците да твърдели, че бразилските индианци са човекоядци, европейците срещали десетки години по-късно в различни точки по крайбрежието възрастни заточеници или техни потомци от браковете им с индианки.

На 2 май 1500 г. 11-те кораба от ескадрата, които били останали на лице, потеглили от залива Порто Сегуро в Южна Америка към нос Добра надежда в Африка.

Бразилия вече била открита.

Велимир Христанов

Откриването на Бразилия

знаели, че съществува южен континент отвъд Атлантика.

Португалският капитан Дуарте Пачеку Перейра, спътник на Кабрал през 1500 г., който неведнъж преди това плавал до бреговете на Западна Африка, написал през 1508 г.

авторът твърди, че за пръв път ги бил зърнал около 6 години преди експедицията на Кабрал. На това „основание“ Перейра бива обявен за откривател на Южна Америка през 1494 г., а може би и по-рано.

Други автори обаче предпочитат да не спо-

името на друг откривател, предшественик на Кабрал, тогава португалците могат да му противопоставят мнозина свои мореплаватели – някои от които са знаели за съществуването на американския континент дори още преди Колумб.

много приятелски настроени.

Водите до нос Корумбан били несигурни и когато на 25 април започнала буря, Кабрал преместил флотилията на 60 километра северно, в безопасен залив, на португалски – Порто Сегуро (Сигурно пристанище). Днес върху картите се посочва и друго негово название – „Баия Кабралия“, тоест, „Кабралският залив“.

На 1 май 1500 г. Кабрал встъпил във владение на „остров Вера Круш“: издигнал голям дървен кръст на хълма, а не обичайния каменен стълб „падрао“, използван в такива случаи от португалските капитани.

По този начин той сякаш подчертавал, че не придава голямо значение на откритието. Но все пак същия ден Кабрал изпратил в Лисабон капитан Гашпар Лемуш на малък кораб с доклад до крал Мануел I за хода на експедицията и откриването на „остров Вера Круш“. Към писмото били „приложени“ няколко папала. Тези странни птици направили много голямо впечатление и „островът“ за десетилетията напред си спечелил името „страната на папалите“. Участникът в експедицията Перо Ваш де Каминя – секретар на Кабрал, на свой

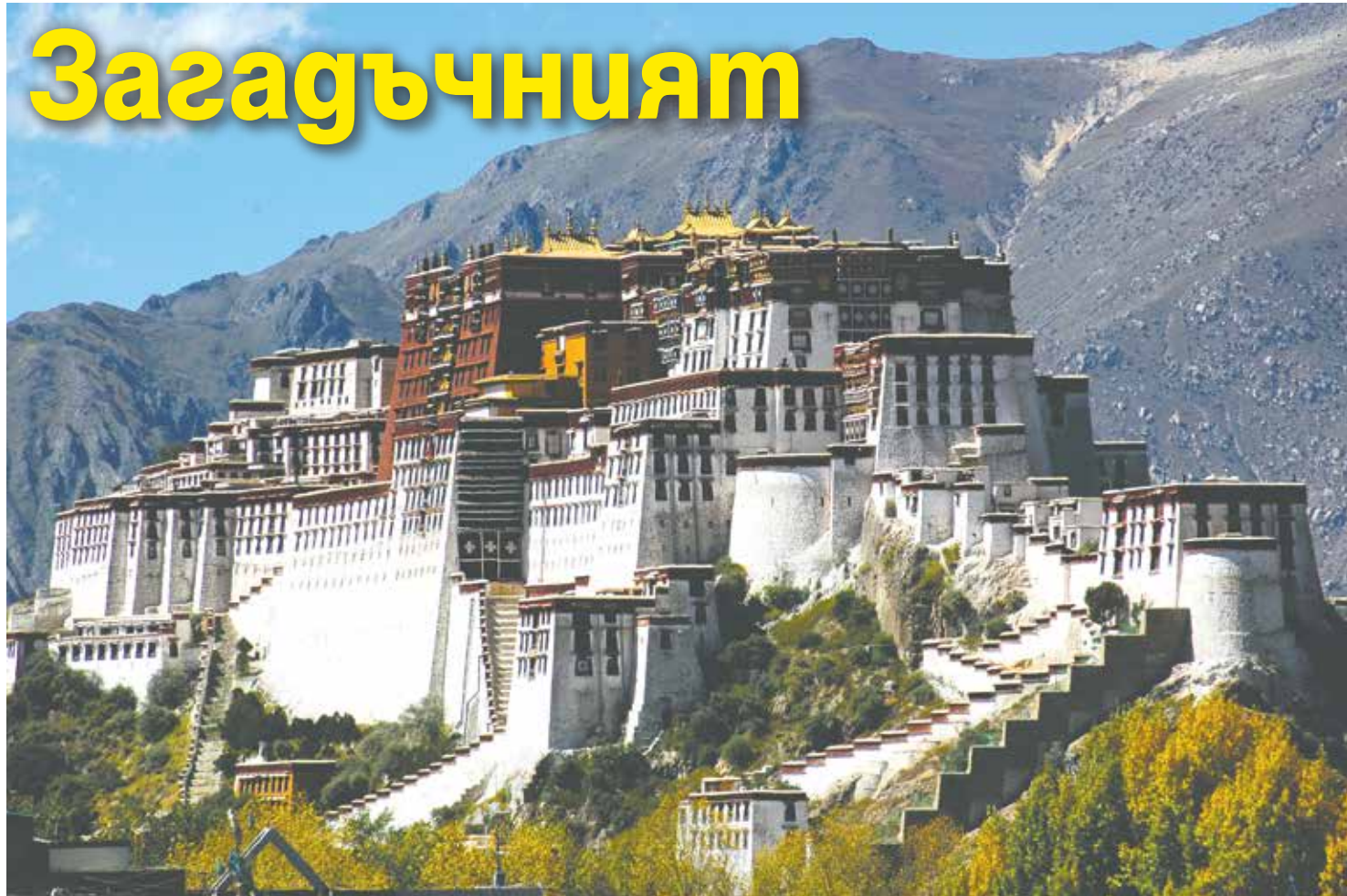

Кралство Бутан - това са грижливо пазени традиции на будизма, главозамайващи пейзажи на Хималаите, множество древни манастири и старини. Наричат го още последната Шангерла, Страна на щастливите хора, Кралство на гръмовния дракон.

Бутан е малка страна в Хималаите, която, за разлика от своите съседи Индия и Тибет, допреди около 30 години беше почти напълно изолирана от външния свят. Благодарение на това туристите тук се чувстват извън времето и пространството. По улиците на градовете бавно се разхождат местни жители в колоритни носии, навсякъде - будистки манастири и храмове, скрити из гористите склонове на Хималаите.

Самите планини с техните красиви, недокоснати от хората пейзажи са може би най-голямата забележителност на Бутан. Туристите могат да се запознаят с удивителната екзотика и будистките светини - най-вече с уникалните скални крепости-манастири, да се изкачат в Хималаите, да направят рафтинг - спускане с кану по планинските реки, както и да се запознаят с лечебното въздействие на тибетската медицина, тъй като има достатъчно хотели от категория 5 звезди с отлични спа-центрове.

Столица на Бутан е град Тхимпху, с малко над 100 хиляди жители. Други по-голе-

половини. Може да се купят и всевъзможни статуетки на дракони - националният символ на Бутан.

Навсякъде имате възможност да вкусите типичен бутански чай, който обаче

- който е задължителна гарнитура, и прясно сирене или извара.

Популярни предястия са различни видове „даси“ - люти чушлета, задушени в сос с подправки, картофи,

да бъде посетена Школата по живопис „Танка“. В нея се изучава рисуването на картини по религиозни сюжети и се изработва традиционна хартия по древна китайска рецепта - тя е много здрава

„дзонг“.

В долината Сактен живеят номадски племена, които и досега говорят на свой език и не са променили древния си начин на живот. И нещо любопитно, което несъмнено ще заинтересува любителите на сензациите: смята се, че именно тук е мястото, където обитава прословутият „снежен човек“ - йети. Прокараният насам планинарски туристически маршрут трае около 30 дни и е един от най-сложните в света.

В Бутан има 10 природни резервата, които заемат над 25% от територията на кралството. Любителите на природата ще бъдат очаровани от националния парк Бомделинг. В него обитават повече от 100 вида животни - ирбиси (снежни леопарди), хималайски мечки и бенгалски тигри, както и около 250 разновидности на гнездящи и мигриращи птици.

Във влажните тропически гори на резервата Кхалинг може да се видят слонове и диви свине-джуджета.

Сред най-интересните туристически атракции в Бутан са състезанията по стрелба с лък. Те се провеждат редовно на различни нива - от селски до национални. Срещу скромно заплащане желаещите туристи също могат да изпробват уменията си в това старинно бойно изкуство.

Едно от нещата, които най-много впечатляват европейските туристи, свикнали с напрежнатия начин на живот в градски условия, е атмосферата на спокойствие и уют, която се усеща навсякъде. Местните хора смятат, че няма защо да се бърза, за да се постигне успех или да се изживеят непознати емоции - и може би величествените Хималаи наоколо, които сякаш опират в небето, са най-добро потвърждение за тази житейска философия.

Любомир Атанасов

ми градове са Паро, Джакар, Монгар, Ташиганг.

Едни от най-популярните сувенири, които може да се донесат от Бутан, са ръчно тъканите вълнени платове и дрехи. Те са оцветени изцяло с естествени бои.

Друг сувенир са дървените купи „дапа“, използвани за пренасяне на храна. Те се продават по две, като се съединяват почти херметично.

Също така интересни са бамбуковите кошнички „банчун“, които също се състоят от две плътно затварящи се

е доста непривичен за чуждестранния турист - в него добавят сол, пипер и масло.

Въобще бутанската кухня е доста специфична. В нея се използват ориз и натурални храни - зърнени, зеленчуци, млечни продукти, но всичко се подправя изобилно с лют пипер, който причинява кулнаторен шок на европейските туристи. Затова и в ресторанта предварително трябва да се уточни, че не желаете лют пипер. Обядът се състои най-често от зеленчуково рагу (по-рядко месно) с ориз

сирене или гъби.

Основни блюда: свинско с ряпа или картофи, говеждо с ориз и гъби. Към тях винаги се добавят пресни питки и зеленчуци.

В столицата Тхимпху главната забележителност е 350-годишният кралски дворец „Крепост на благословената вяра“. Днес тук са правителствените учреждения, а някога се намирал най-големият будистки манастир в страната с 2 хиляди монаси.

В Тхимпху си заслужава

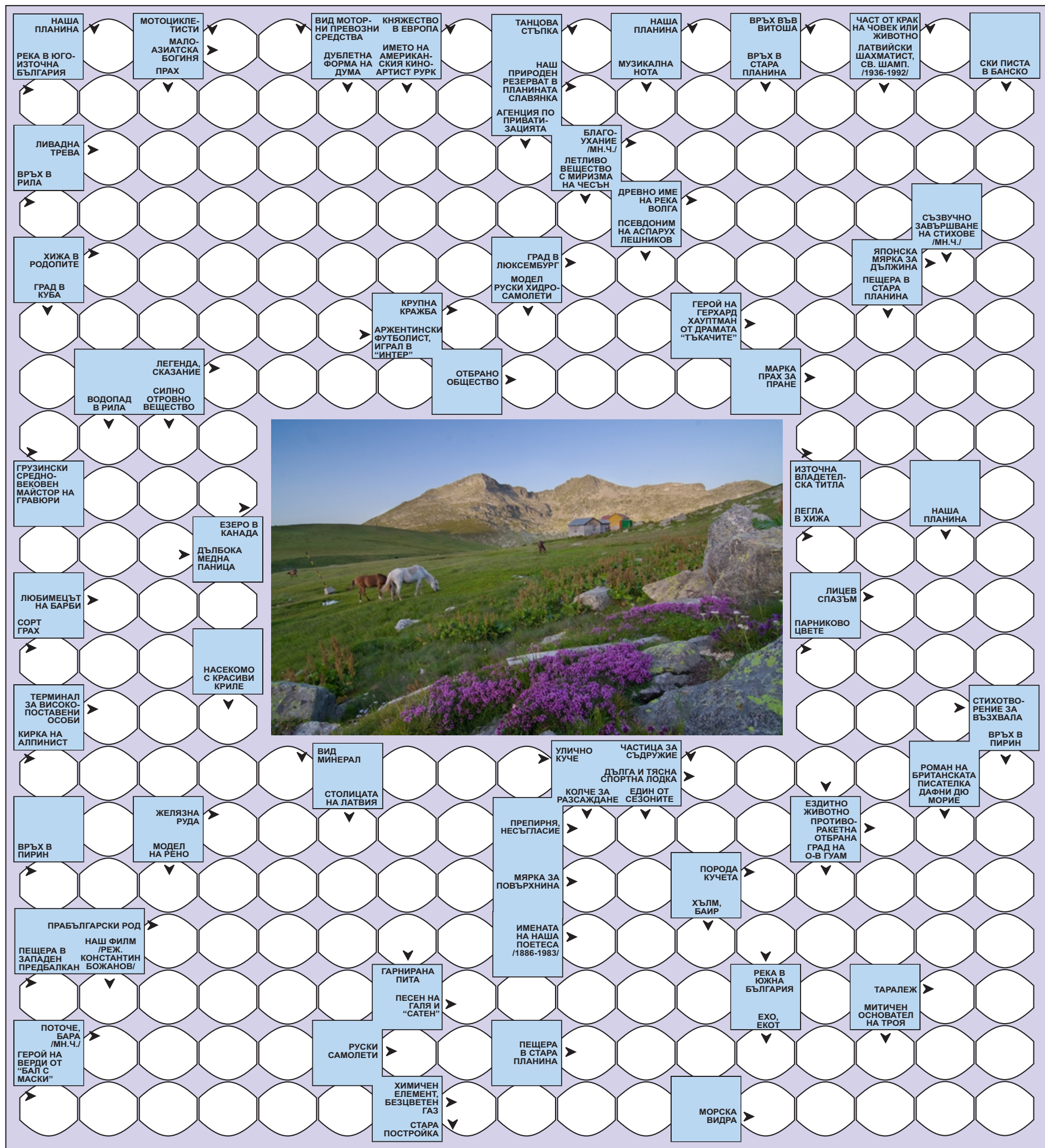
и се търси от будистки манастири по цял свят.

В град Паро непременно трябва да разгледате високопланинския манастир „Гнездото на тигрицата“ - главната будистка светиня в Бутан.

В централната част на страната се намира град Джакар - духовният център на страната. Той е разположен сред четири долини и в него се намират многобройни будистки храмове с древни реликви, места за поклонение и манастири-крепости

БУТАН

РЕЧНИК: АГАНА, АЛАЛОГ, АЛИЛ, АСАТ, ЕРАГАР, ВИТИГ, ИТИЛ, ЛАНЕН, ЛИНАРИТ, МОА.

Виктория КРЪСТЕВА

ОТГОВОРИ:

ВОДОРАВНО: Ма, Ропотамо, Али ботуш, Детелина, Аромати, Попова капа, Итил, Перелик, ОТВЕЩО: Моа, Родоли, Скавица, „Аве“, Пепел, Арсеник, Меган, Мотористи, Ланен, Ри, Милино, Одр, Вити, Сага, Елит, ТЕМА, Асат, Емир, Куп, Тас, Нари, Кен, Рен, Пеперуда, Атевета, Линарит, Алапо, Рига, Мики, Пица, Моноко, Старина, Ал, Бе, Па, Капа, Шип, Ода, Ликел, Псе, Кану, Липит, Спор, ПРО, Каменца, Ар, Дакел, Ерагар, Дора Габ, Арил, Садино, Ла, Ари, Проет, Лирин, Ко, Рид, Ботев, Арда, Ек, Комините, Кон, Агана, Матра, „И тили“, Еж, Вади, Ан, Леденика, Ренато, Азот, Капан.

В САЙТА НА БТС -
www.btsbg.org

Планинска спасителна служба
При нещастен случай
дежурни телефони:
GSM: 1470
за абонати на MTel и VIVACOM
0887 100 237/238
- за абонати на останалите оператори;
02 963 2000 - стационарен телефон
Централен денонощен пост,
свързан с телефон 112
www.pss-bg.bg

Издава: БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
Адрес на редакцията:
1000 София, бул. "Васил Левски" № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
Тел: 02/ 93 00 680; ISSN-0205-0943 www.btsbg.org
Ако изпращате текстове по електронната поща,
дублирайте задължително на двата адреса:
exobts@gmail.com и на emateina@gmail.com

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: Емилия Матеина
РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: проф. д-р Николай Овчаров; проф. д-р Витан Влахов; инж. Иван Петров – председател на Българската асоциация по картография; доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев, Елисавета Първанова, м. с. по алпинизъм, Йордан Йорданов - експерт „Хижи и маркировка“ в БТС, Константин Койнов – ориентировач, генерален секретар на Българската федерация по ориентирване

Графично оформление и предпечат: Петя Бабукова

Печат: "Алианс ПРИНТ"

Тристранна среща на 106-а пирамида при село Жеравино

Над 200 туристи от България, Сърбия и Македония за поредна година се срещнаха на пирамида 106 при село Жеравино в Чудинската планина. Това е най-западната точка на България. Това е и триграничната точка на трите държави. С развети национални знамена в геометричния център на Балканския полуостров се срещнаха приятели, завързаха се нови запознанства, направиха се стотици снимки за спомен. Извиха се кръшни хора около пирамидата.

1-и октомври е обявен за Международен ден на възрастните хора. Много ту-

ристри - представители от третата възраст, се включиха в проявата. Ние ги приветствахме и отдадохме почитта си към тях и принос към обществото и туризма.

„Трогателно бе как духът на гружеските отношения между нашите три съседски държави лъхаше от ли-

цата и усмивките на всички присъстващи” – сподели секретарят на туристическо дружество „Осогово” - гр. Кюстендил - Силвия Михова.

Конкурс „Дърво с корен - 2017”

Номинацията на ТД „Осогово”, гр. Кюстендил, за конкурса „Дърво с корен - 2017” е приета.

Радостна е информацията, че секвоите в местността Ючбунар са финалист в крайното класиране.

Официалното гласуване е в ход и ще приключи на 31 октомври 2017 г. Всеки желаещ може да гласува, като посети адрес:

<http://bepf-bg.org/дърво-с-корен/финалисти-2017/секвоите-на-ючбунар>

или на адрес: <http://bepf-bg.org/%D0%B4%D1%8A%D1%80%D0%B2%D0%BE-%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD/%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8-2017/%D1%81%D0%B5%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%8E%D1%87%D0%B1%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80> и натисне бутона ГЛАС ЗА.

(Вотът се потвърждава, след като отворите получения имейл на Вашата електронна поща!) Може да гласувате само за 1 дърво във всяка категория. От една ел. поща можете да гласувате само един път. Гласът ви ще бъде отчетен едва след като го потвърдите чрез изпратената на електронния ви адрес връзка.

Ние Ви предлагаме да участвате във финалната номинация на ТД „Осогово”, като гласувате, а след това посетите секвоите: „Прегърни най-величествения жив организъм на планетата и се зареди с енергия!”

Първа награда за формация „Еделвайс”

На 1, 2 и 3 септември формация „Еделвайс” при Туристическо дружество СТПД „Академик” – Русенски университет, участвахме в XIII издание на Международния конкурс фолклорен и естраден фестивал в курорта Вама Веке, или на български – Стара-

Международен фолклорен фестивал - Вама Веке - 02.09.2017 г., Румъния

та митница на Черно море в Румъния.

Участваха 16 държави. Фестивалът започна на 28 август и завърши на 4 септември. На 2 септември в 20 часа започнахме първи да пеем и това се предаваше по всички телевизии в Европа. Първата и втората песен бяха румънски, а третата и четвъртата – български. Бяхме с българското знаме и знамето на дружеството. Журито отсъди за нас първо място.

Имаме и други участия: в Гюргево на 14 май на религиозен фестивал, в Плевен – на 17 и 18 юни на Националния песенен празник на туристическите хорове, в село Сандрово на 26 август на Международния фолклорен фестивал. Предстои ни Коледен международен фестивал в Румъния през декември.

Догодина - на 27 март, ще честваме 15 години от създаването на групата.

Методий Хлебаров

Специално за всички членове на Българския туристически съюз!

За всички, които са настроени приключенски през всеки един сезон. Искате ли да подарите на себе си и на

всички около вас приключенски емоции? Това може да се случи благодарение на списание 360°, независимо от това в коя

20 лева ще получите четирите броя в предстоящите четири сезона. Не спирайте да се вдъхновявате!

точка на страната се намирате. Няма значение дали сте на село, в малкия или големия град, нашите броеве ще ви помогнат да се потопите в света на екстремните спортове и да се убедите, че човешките възможности нямат граници.

За всички членове на БТС, списание 360° предлага специален абонамент за печатното издание – срещу скромната сума от

Дарителска кампания на Българския туристически съюз

Да възстановим заедно хижа „Богдан”

Построена преди 75 години от копривщенските туристи, хижа „Богдан” е най-близкият подслон до средногорския връх със същото име. Преди 20 години тя изгаря, а това означава, че всички планинари и любители на природата, които минават през района на хижата, виждат само руини.

Затова ние Ви призоваваме:

Нека съберем 100 000 лв., за да изградим хижата.

Нека продължим традицията, според която от зората на организираното туристическо движение хижите са се строели изцяло с дарения и доброволен труд.

НАЧИНИТЕ ДА ПОМОГНЕТЕ СА:

Като дарите средства в Централата на БТС или с пощенски запис на адрес: София, бул. „Васил Левски” № 75, 5-и етаж, Пощенска кутия 427 в Централна поща, както и с доброволчески труд.

Дарителската кампания се осъществява с помощта на ФПББ по програма „Да постигнем повече”, финансирана от фондация „Америка за България”.